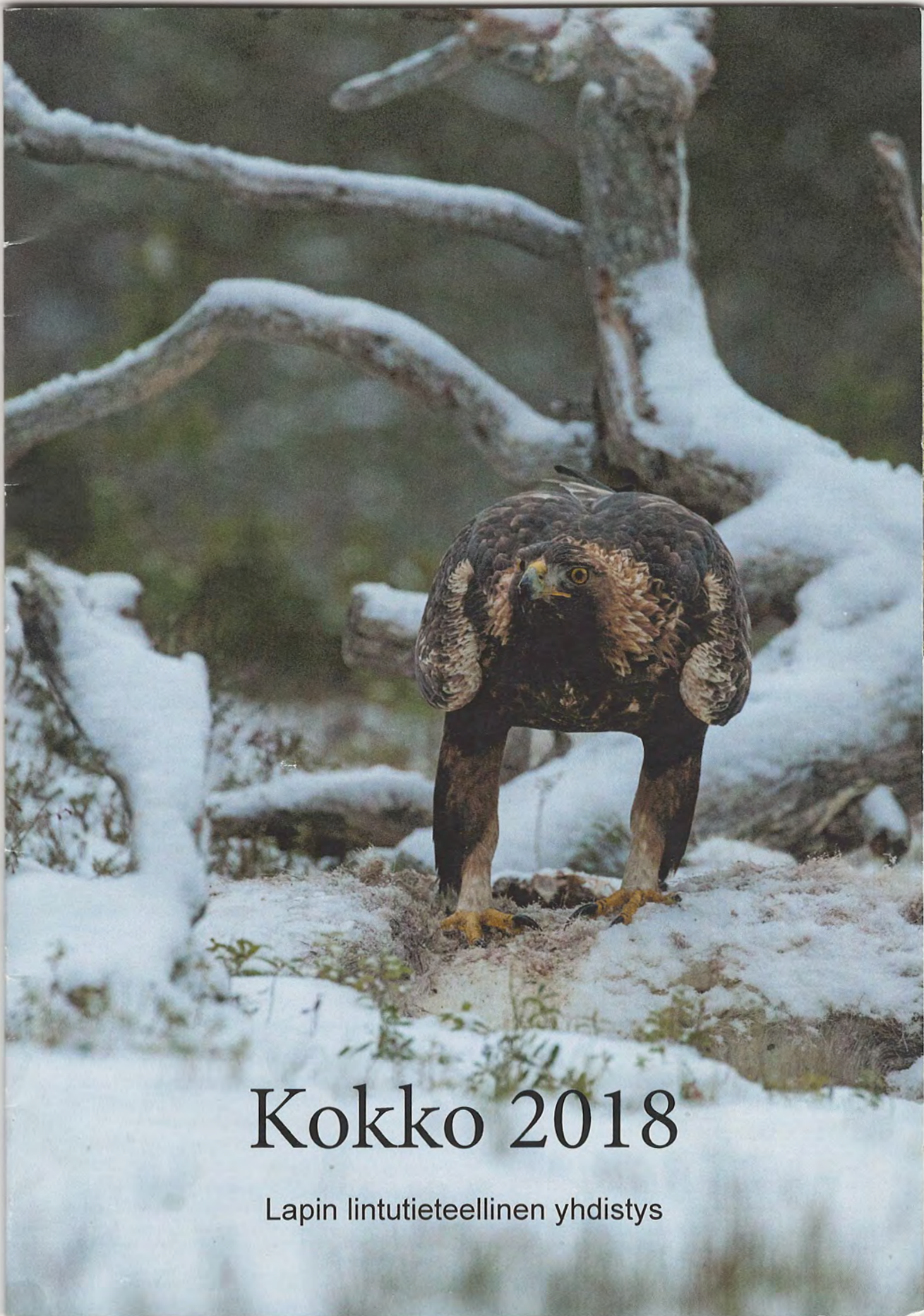

Kokko 2018

Lapin lintutieteellinen yhdistys

3 Pääkirjoitus

- 4-11 Lapintiaisen *Poecile cinctus* pesimä-
biologiasta Enontekiön Hetassa
2002-2017

Jukka Simula

- 12-13 Lintuharrastuksen peruskurssi

Esko Nevala

- 14-17 Lapin punasotkat 1911-2018

Jukka Simula

- 18-19 Kirjosiepon Kesä

Esko Nevala

- 19-22 Häviääkö keräkurmitsa Värriö-
tunturilta ja muualtakin Lapista?

Teuvo Hietajärvi

- 23-26 Merikotkien saalisnäytteiden keruu-
reissuilta kesällä 2017

Lea Maalismaa

- 27 Linturetki Porttipadon padolle tuotti
yllätyksen

Pekka Kustula

- 28-30 Tapaamisia Kuusiselässä

Ismo Kreivi

- 31 Kirjorastas Ivalossa

Juhani Honkala

- 32 Riistakameran kuva antoi yllätyksen

Vesa Kaulanen

- 33 Kalliopääsky Rovaniemellä

30.9.-1.10.2018

Ismo Pyhtilä

- 34 Lapin alueriteettikomitean toiminta
2018

Jukka Simula

- 35 Lapin alueriteettikomitean kokous
10.2.2018

- 37 Lapin alueriteettikomitean kokous
4.10.2018

PAINOTALO PLUS DIGITAL OY
Ilmarisentie 7 | pl 80 | 15101 Lahti

Painosmäärä 400kpl

HALLITUS 2018:

puheenjohtaja: Ismo Kreivi, 040 7686448

puheenjohtaja(at)lly.fi

sihteeri: Esko Nevala 040 5432045

sihteeri(at)lly.fi

Hallituksen jäsenet:

Mika Backman, 040 7702188

mika.backman(at)hotmail.com

Olli-Pekka Karlin, 050 4414784

olipekkakarlin(at)gmail.com

Antti Ruonakoski, 040 5471895

aruonakoski(at)gmail.com

Jukka Siltanen 040 5551627,

jukka.siltanen(at)pp.inet.fi

Jukka Simula, 040 7450777 varapuheenjohtaja

jukkat.simula(at)netti.fi

Varajäsenet:

Petri Kempainen 040 5133838

petri.kempainen(at)netti.fi

TOIMIHENKILÖT:

Havaintovastaava: Antti Ruonakoski, Jukka Siltanen

Alueharvinaisuuskomitean puheenjohtaja (ARK)

Jukka Simula

Birdlife-edustajat:

Olli-Pekka Karlin, Ismo Kreivi, Antti Ruonakoski

Www-sivut: webmaster@lly.fi

Rahastonhoitaja: Tuija Holm

tuojaelina.holm(at)gmail.com

Tiira Yhdistyskäyttäjät:

Pirkka Aalto, Jukka Jokimäki, Olli-Pekka Karlin, Esko Nevala,

Antti Ruonakoski, Jukka Siltanen, Jukka Simula

Sähköpostiliistan ylläpito: Pekka Rahko.

040-5456355, rahkon.pekka@gmail.com

Listalle liittyminen osoitteessa:

<http://lists.oulu.fi/mailman/listinfo/lly>

Viestiarkisto: <http://lists.oulu.fi/pipermail/lly>

Www-verkkosivut: <http://www.lly.fi>

WWW sivujen ylläpito: Antti Ruonakoski, Esko Nevala, Olli-Pekka Karlin

JÄSENMAKSUT 2016

Työssäkäyvät 28 €

Muut 17 €

Jäseneksi liittyminen: LLY sihteeri

Tai: http://www.birdlife.fi/liity/liity_lintu-yhdistykseen.shtml

Yhdistyksen osoite

info@lly.fi | puheenjohtaja@lly.fi |

Lapin lintutieteellinen yhdistys

Kihlakangas 15, 96800 Rovaniemi

Kansikuva Marraskuun hämären maakotka haaskalla
©Olli-Pekka Karlin

Pääkirjoitus

Ilmasto muuttuu...

Talvi oli luminen

Toukokuun alussa oli vielä tuntureilla runsaasti lunta, kun aikomus oli tutkia merikotkien käyttäytymistä porojen vasomisalueilla. Saapumisesta tuntureille parin päivän kuluttua liikkuminen alkoi olla hankalaa ja muuttui tunneissa lähes mahdottomaksi lämpöaallon iskettyä ja lumi sulii rytinällä ja suot ja joet tulvivat.

Pöllöjä ei löytynyt Lapin alueelta montaakaan, tuulihaukkoja ja piekanoja ei näkynyt myyräkannat olivat tosi alhaisia. Kesäkuun alku oli hyvin kylmä, linjalaskentoja aloitettiin vain muutaman asteen lämmössä. Linnut kyllä lauloivat innokkaasti.

Heinäkuussa lämpö nousi hellelukemiin viikoiksi. Suot olivat kuivia ja helppokulkuisia ja Ruotsin metsät paloivat viikkoja, mutta muuttohaukkojen pesinnät onnistuivat. Itä-Lapissa saattoi haistaa metsäpalojen hajua jotka tulivat Venäjän puolelta.

Syksy ei vain muutu talveksi ja nyt marraskuun lopullakaan ei Rovaniemellä ole lunta. Kuun lopulla napapiirillä pyöräillessä lunta ei metsissä näy kuin traktorirallissa niiden lumettaessa itsepurkavilla kärryillä tekolumikuormiaan safariyritysten metsälengkuroilla.

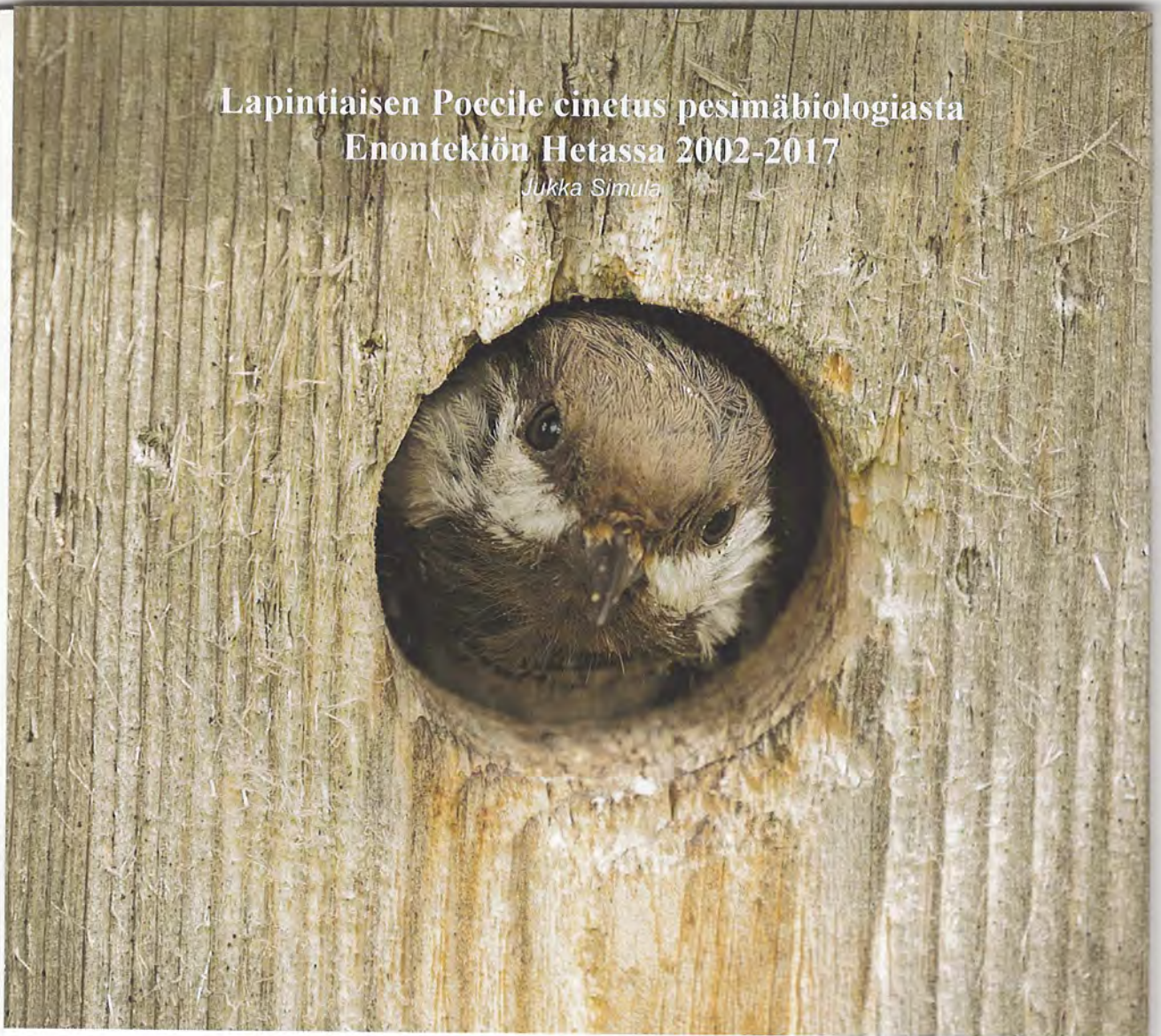
Miten linnut mahtavat selvitä tästä ja miten me ihmiset myöskin... Sen aika näyttää joten havainnoikaamme ja kirjatkaamme havainnot Tiiraan.

Marraskuun viimeisenä päivänä 2018

Rovaniemellä Olli-Pekka Karlin

Lapintiaisen *Poecile cinetus* pesimäbiologiasta Enontekiön Hetassa 2002-2017

Jukka Simula

Tutkimusalue

Tutkimusalue sijaitsee Enontekiön kuntakeskuksen, Hetan luoteispuolella (N 68° 24' ja I 23° 34') ja sen pinta-ala on noin 2 km². Alueen biotooppi on seudulle tyypillistä, pienten suolappusten kirjavoimaa kuivaa, vaihtelevan ikäistä mäntykangasta, jossa sekapuuna runsaasti tunturikoivua. Männyn pohjoiselle kasvurajalle on matkaa noin 10 km. Metsiä on vuosien mittaan jonkun verran harvennettu, voimakkaaimmin rakennuspuun tarpeen ollessa suuri heti sotien jälkeen, sekä 1960-luvulla, jolloin alueella on

suoritettu varsin voimaperäisiä hakkuita. Vuonna 2013 osassa tutkimusaluetta suoritettiin harvennushakkuita, jotka selvästi vaikuttivat negatiivisesti niin lapintiaisen, kuin muidenkin pönttölintujen pesimämenestykseen. Alueella on 3 kesämökkiä, mutta ei vakituista asutusta. Lähimmät vakituiset asunnot ovat n. 1,5 km:n päässä. Hetta-Koutokeino-tie halkaisee tutkimusalueen kahtia. Alueella on vuodesta 2003 lähtien suoritettu talvilintujen ruokintaa.

Menetelmät

Tutkimusalueen ensimmäiset pönttöripustettiin vuoden 2001 syksyllä ja tämän jälkeen niiden määrää lisättiin lähes vuosittain. Vuodesta 2011 lähtien pönttöjen määräksi vakiintui 72 kpl, joista 43 on normaaleja pikkulinnun pönttöjä (aukko n.32 mm) ja 29 leppälinnun pönttöä (aukko 45-70 mm). Lapintiaisen suosii selvästi pienempiaukkoisia pönttöjä. Aineiston 49 pesästä vain yksi on ollut leppälinnun pöntössä. Oheisessa asetelmassa näkyy pönttömäärien ja niissä pesivien lapintiaisten määrän kehitys alueella:

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Pönttöjä	25	41	50	50	49	64	70	70	71	72	72	72	72	72	72	72
Pesiä	0	1	1	1	2	3	2	3	2	2	5	5	6	6	5	5

Pesimätiheys

Tutkimusalueen pinta-ala on noin 2 km². Alueella on parhaina vuosina pesinyt 7 lapintiaisparia, eli n.3,5 paria/km². Lähimmillään kaksi pesää on sijainnut 230 ja 290 metrin päässä toisistaan. Vuonna 2012 seitsemän pesän keskimääräinen etäisyys toisistaan oli n.420 (230-800) metriä. Sodankylässä pesimätiheys oli varovasti harvennetuissa metsissä vuosina 1986-1989 keskimäärin 4,2 paria/km² ja pesien välinen etäisyys toisistaan keskimäärin 490 metriä. Voimakkaasti käsitellyissä metsissä vastaavat luvut olivat 1,5 paria/km² ja 820 metriä (Virkkala 1990). Kuusamossa vuosina 1982-1992 pesien keskimääräinen etäisyys toisistaan oli 670 metriä ja pesimätiheys arviolta 2 paria/km². Pesimätiheys on siis Hetassa jonkin verran suurempi kuin Kuusamossa ja Sodankylän voimakkaasti harvennetuissa metsissä, mutta pienempi kuin Sodankylän varovasti

Alueella on lisäksi vuodesta 2004 lähtien ollut 4 muiden asettamaa, seurannan ulkopuolella olevaa pönttöä, joista yhdessä on ollut pesä lähes vuosittain. Lisäksi tiedossa on kolme luonnonkoloa, joista yhdessä, ilmeisesti pohjantikan tekemässä kolossa lapintiaisen pesi ainakin vuosina 2004-2007 ja 2012. Pötkelö kaatui talvella 2013/-14. Lapintiaisen sanotaan voivan myös kaivaa itse pesäkolonsa (mm. v. Haartman ym. 1963-72), mutta tällaisesta ei ole havaintoja.

Vuosittainen tutkimusteho on vaihdellut huomattavasti, mutta vähintään pesivien parien määrä on selvitetty joka vuosi.

käsitellyissä metsissä.

Pesimäpönttöt jakautuvat tutkimusalueelle varsin epätasaisesti. Tämä ja luonnonkolojen lähes täydellinen puute rajoittaa lajin pesimistä alueella. Pönttöjen lisääminen tasaisesti koko tutkimusalueelle luultavasti nostaisi lajin pesimätiheyttä huomattavasti.

Pesän rakennus

Tarkkoja tietoja pesänrakennusajoista ei ole kertynyt, mutta kovin nopeasti pesät eivät näytä valmistuvan. Useissa tapauksissa rakentamiseen on mennyt vähintään viikko ja eräissä tapauksissa vähintään 10 vuorokautta.

Lapintiaiset aloittavat pesän rakentamisen heti, kun se on mahdollista. Pesät pohjustetaan muiden tiaisten tapaan sammalilla ja heti kun sammalta alkaa joltain pälveltä löytyä, sitä aletaan kantaa pönttöihin. Keväällä säät ovat Enontekiöllä kuitenkin hyvin oikukkaita ja

välillä kylmäpurkaukset lumituiskuineen saattavat keskeyttää rakentamisen useiksi päiviksi kokonaan.

Kuusamossa ensimmäinen muna munitaan 2-3 viikkoa pesän rakentamisen aloituksen jälkeen (Matero 1994). Aivan näin pitkää aikaa pohjoisemmat serkut eivät näyttäisi pesänsä rakentamiseen tarvitsevan.

Kirjosiepot saapuvat muuttomatkaltaan juuri lapintiaisten pesänrakennuksen ollessa kesken. Kolme kertaa olen todennut kirjosiepon vallanneen pöntön, jossa oli jo puolivalmis lapintiaisen pesä. Toisin kuin pesinnän myöhemmissä vaiheissa, vielä rakennusaikaan tiaiset luopuvat niistä monesti ilmeisen helposti. Kerran totesin kirjosieppo-koiraan laulavan pöntöllä, josta lapintiaisen saman aikaisesti kanto ulos ja lähellä olevaan toiseen pönttöön pesän pehmusteita. Se oli selvästi valmis luopumaan pöntöstä ja pesän

pohjasammalista, mutta päättänyt pitää vaikeasti löydettävät sisustusmateriaalit, karvat ja höyhenet. Kerran olen myös todennut kimalaisen vallanneen pesän rakennusvaiheessa.

Muninta

Lapintiaisen munii pääsääntöisesti munan päivässä. Kaksi kertaa olen todennut yhden munan munimiseen menneen kaksi vuorokautta.

Muninta aloitettiin keskimäärin 19.5. (12.5.-29.5. N=14). Muninta näyttää alkavan Hetassa aivan samaan aikaan kuin Kuusamossa (Ryhtä ja Näyhä 1983, Matero 1994), mutta keskimäärin 6 vuorokautta aikaisemmin kuin Kilpisjärvellä (Järvinen 1982). (Taulukko 1)

Taulukko 1. Lapintiaisen muninnan ajoittuminen Hetassa, Kilpisjärvellä ja Kuusamossa

	Muninnan aloitus keskimäärin	Vaihteluväli	N
Kuusamo 1971-1982	20.5.	16.5.-27.5.	22
Kuusamo 1980-1988	18.5.	12.5.-29.5.	14
Hetta 2002-2017	19.5.	12.5.-29.5.	14
Kilpisjärvi 1966-1980	25.5.	3.5.-9.6.	25

Pesinnän aloitusajankohta vaihteli varsin vähän vuosien välillä, vaikka säät vaihtelivat hyvinkin voimakkaasti eri keväinä. Poikkeuksen muodostaa kuitenkin vuoden 2017 ”kylmin kevät miesmuistiin”, jolloin muninta aloitettiin noin 5 vuorokautta keskimääräistä myöhemmin. Vastaava tilanne oli Kuusamossa armottomana pakkaskeväänä 1991, jolloin muninta aloitettiin lähes viikkoa muita vuosia myöhemmin (Matero 1994).

Munamäärä

Munamäärä vaihteli 5 ja 10 välillä. Yleisimmin pesissä on 7-9 munaa. Keskimääräinen munamäärä oli 7,60 (N=33). Kuusamossa keskiarvoksi saatiin 8,69 (N=29) (Ryhtä ja Näyhä 1983), Sodankylässä 8,3 (N=64) (Virkkala 1990) ja Kilpisjärvellä 8,00 (N=23) (Järvinen 1982). (Taulukko 2).

Taulukko 2. Lapintiaisen munamäärät Hetassa, Kilpisjärvellä, Sodankylässä ja Kuusamossa

Munamäärä	4	5	6	7	8	9	10	11	keskim	N
Hetta		2	4	8	11	7	1		7,60	33
Kilpisjärvi	1	2	1	5	4	4	5	1	8,00	23
Sodankylä					6-11				8,3	64
Kuusamo			1	3	8	9	8		8,69	29

Lapintiaisen munii siis Enontekiöllä jonkin verran pienempiä pesyeitä kuin Sodankylässä ja Kuusamossa.

Haudonta ja pesäpoikas aika

Haudonta- ja pesäpoikasajoista tietoa kertyi valitettavan vähän. Neljässä pesässä haudonta-aika oli 14,14,15 ja 16, eli keskimäärin 14,75 vuorokautta. Kuusamossa kymmenen pesän keskimääräinen haudonta-aika oli 13,7 vrk (Ryhtä ja Näyhä 1983) ja Kilpisjärvellä neljässä pesässä keskimäärin 17 vrk (Järvinen 1978). Järvinen (1978) toteaa haudonta-ajan olevan Etelä-Norjassa noin kaksi vuorokautta lyhyempi, kuin Kilpisjärvellä.

Pesäpoikas aika oli eräässä tapauksessa vähintään 18 vrk. Kuusamossa se oli 7 pesässä keskimäärin 18,7 vrk (Ryhtä ja Näyhä 1983) ja Kilpisjärvellä kahdessa pesässä 19 vrk (Järvinen 1982).

Poikastuotto

Poikastuotto Hetassa oli 5,05 lentopoikasta/aloitettu pesä (N=40). Peräti 3 pesässä pesinnän epäonnistumisen syy oli kaikkien munien jääminen kuoriutumatta. Kahdessa tapauksessa kaikki munat oli hedelmöitymättömiä (molempia pesiä haudottiin vähintään 14 vrk), yhdessä pesässä munien sisällä oli hyvin pienenä kuolleet sikiöt (munia haudottiin väh 20 vrk). Pönttölintujen pesiin kohdistuva saalistuspaine on alueella hyvin vähäistä. Ainoastaan kerran totesin jonkun saalistajan tyhjentäneen pesän poikasvaiheessa. Tämä oli ainoa leppälinnun pöntössä toteamani pesintä ja pönttö oli tyhjennetty aukon kautta repimällä, eli kyseessä lienee ollut näätä. Pienemmät saalistajat olisivat mahtuneet pönttöön sisään. Vuonna 2017 tutkimusalueen keskellä pesi ampuhaukka, mutta se ei vaikuttanut lapintiaisten pesimämenestykseen millään tavalla.

Ainakin voimakkaasti vaihtelevien

kirjosieppokantojen ollessa huipussaan, myös taistelu pesäpöntöistä aiheuttaa tappioita. Erinomaisena kirjosieppovuotena 2008 eräältä pesältä löytyi haudontavaiheessa tapettu kirjosieppokoira, jonka poistin pesästä. Myöhemmin puolikasvuisena kuolleitten poikasten alta löytyi toinen kirjosieppo-koira! Kerran olen myös löytänyt pöntöstä muniensa päälle tapetun lapintiaisemon. Joskus tilanne voi kuitenkin mennä toistekin päin. Eräältä pöntöltä löysin onnistuneen lapintiaisen pesän alta 3-munaisen kirjosiepon pesän, eli tiainen oli onnistunut valtaamaan pöntön kirjosiepolta. Tämä pesä oli hyvin myöhäinen, luultavasti uusintapesä ja ilmeisesti ensimmäisen pesän menettäminen oli sisuunnuttanut emot.

Kuusamossa poikastuotto oli 7,73 poikasta/pesä (N=33) (Ryhtä ja Näyhä 1983) ja Kilpisjärvellä 4,8 poikasta/pesä (N=23) (Järvinen 1982). Virkkalan (1990) mukaan poikastuotto oli Sodankylässä varovasti käsitellyissä metsissä (6,6 poikasta/pesä), voimakkaasti harvennetuissa metsissä (5,0 poikasta/pesä). Huomiota kiinnittää Kuusamon erinomainen pesimämenestys. Mahdollisesti Kuusamon pöntöt sijaitsevat luonnontilaisemmissa biotoopeissa, kuin Hetan pöntöt.

Lajin hyvästä sopeutumisesta arktisiin oloihin kertoo erinomainen pesimätulos tutkimusjakson ylivoimaisesti kylmimpänä kesänä 2017. Viiden pesän 45 munasta lähti maailmalle 35 poikasta, eli 7,0 poikasta/pesä.

Pohdintaa

Lapintiaisen tiedetään taantuneen voimakkaasti viime vuosisadalla. Taantuminen oli voimakkainta levinneisyysalueen eteläosissa ja samalla levinneisyysalueen eteläraja siirtyi pohjoisemmaksi. Esimerkiksi Tervolan Törmävaaran ikimetsissä tiheys oli v.1915 noin 10 paria/km², mutta vuosina 1981-83 toistetuissa laskennoissa lapintiainen puuttui kokonaan (Väisänen ym. 1998). Linjalaskentojen perusteella kanta romahti 1940-50-luvuilla, oli edelleen vähissä 1970-luvulle tultaessa. Tämän jälkeen tapahtui pientä elpymistä ja kanta kaksinkertaistui seuraavien kahden vuosikymmenen aikana (Väisänen ym. 1998). LLY:n alueen tuorein kannanarvio on 76000 paria (Lehikoinen ym.2015) Vähentymisen pääsyyinä pidetään metsätaloutta, joka etenkin Etelä- ja Keski-Lapissa on voimakkaasti kaventanut lajin talvisia elinmahdollisuuksia ja heikentänyt pesimismahdollisuuksia ja pesimämenestystä (Virkkala 1990). Kahden viimeisen lintuatlaksen (1986-89 ja 2006-10) välillä levinneisyysalue ei ole pienentynyt, mutta levinneisyysalueen pohjoisella reunalla, tunturikoivikoissa, lapintiaiskanta väheni voimakkaasti 1990-luvulla. Utsjoen Kevolla vähentymisen syyksi esitettiin huonoa ravintotilannetta viileiden kesien jälkeisinä syksyinä (Järvinen 1994, Veistola ja Lehikoinen 1994). Vanhemmissa tutkimuksissa korostetaan lajin voimakkaita kannanvaihteluita, jotka liittyvät lähes ylivoimaisiin talvehtimisvaikeuksiin (mm. v.Haartman ym 1963-73). Hetan tutkimusalueella kannanvaihtelut ovat kuitenkin olleet vähäisiä ja kanta on kasvanut varsintasaisesti pönttöjen lisäämisen myötä. Tähän saattaa

olla osasyynä tutkimusalueella vuodesta 2003 lähtien suoritettu talviruokinta ja mahdollisesti Hetan kylän läheisyys lukuisine ruokintapaikkoineen. Kylän lähimmät ruokintapaikat ovat vajaan 2 km:n päässä. Ehkä myös talvien jatkuva leudontuminen helpottaa lapintiaisten selviämistä talvista?

Lapintiainen on tyypillisesti laji, jonka kannanmuutoksista ei tällä hetkellä käytössä olevilla seurantamenetelmillä saada sen vähälukuisuuden ja hiljaisten elintapojen vuoksi oikeastaan mitään tietoa. Tällaisen lajin kannat saattavat päästä hiipumaan hyvinkin salakavalasti. Ainakin Enontekiöllä laji näyttäisi olevan lähes täysin riippuvainen pohjantikan tekemistä koloista.

Pohjantikan nopean taantumisen myötä myöskään lapintiaisen tulevaisuus alueella ei vaikuta kovin ruusuiselta. Lajin elinoloja voi jokainen paikallisesti helpottaa pöntöttämällä metsiä ja olisi myös toivottavaa, että Luonnontieteellinen Keskusmuseo palauttaisi vuosikymmen sitten lopetetun pönttölintuseurannan takaisin tutkimusohjelmaansa.

Kiitokset: Jukka Jokimäki luki alkuperäisen käsikirjoituksen ja teki siihen lukuisia parannusehdotuksia.

Kirjallisuus

Haartman, L.von, Hildén, O., Linkola, P., Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1963-1972: Pohjolan linnut värikuvin: 732-735

Järvinen, A. 1978: Breeding biology of the Siberian Tit *Parus cinctus* in northern Lapland.-*Ornis Fennica* 55(1) 24-28

Järvinen, A. 1982: Ecology of the Siberian Tit *Parus cinctus* in NW Finnish Lapland.-*Ornis Scandinavica* 13: 47-55

Järvinen, A. 1994: Lapintiaiset katoamassa? -*Linnut* 29(5): 31

Lehikoinen, A., Honkala, J. & Sirkiä, P. 2015: Maalintujen alueelliset kannanarviot.-*Linnut-vuosikirja* 2014: 68-77

Matero, J. 1994: Lapintiaisen pesimisestä Kuusamossa 1982-1993.-*Aureola* 19(1): 2-8

Ryhtä, M & Näyhä, O. 1983: Lapintiaisen pesimisestä Kuusamossa 1971-82.-*Aureola* 8: 71-72

Veistola, S. & Lehikoinen, E. 1994: Lapintiaisen vähenemisen syistä.-*Linnut* 1994(6): 31

Virkkala, R. 1990: Ecology of the Siberian Tit *Parus cinctus* in relation to habitat quality: effects of forest management.-*Ornis Scandinavica* 21: 139-146

Väisänen, R A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto: 402-403

Lintuharrastuksen peruskurssi

Esko Nevala

Kurssin käynnistys

Loppuvuodesta 2017, seuraavan vuoden toimintasuunnitelman tekemisen yhteydessä, Lapin Lintutieteellisen Yhdistyksen hallituksessa tuli esille ehdotus lintukurssin järjestämisestä. Asiaa ruodittiin ja päädyttiin siihen tulokseen, että kurssi järjestetään, pitäen painopisteenä sen suuntaaminen uusille harrastajille.

Kurssi sai nimekseen Lintuharrastuksen peruskurssi. Aloitussajankohdaksi tuli torstai tammikuun 11. päivä 2018. Vetäjiksi lähtivät yhdistyksen puheenjohtaja Ismo Kreivi ja sihteeri Esko Nevala.

Arvio oli, että ehkä pari-kolmekymmentä osallistujaa voisi löytyä mukaan. Päätettiin, että kurssilaisilta ei peritä osallistumismaksua.

Kurssin markkinointi aloitettiin joulun pyhien tietämissä 2017. Välineinä käytettiin aluksi LLY:n verkkosivuja ja Facebook-kanavia sekä jo pitkään käytössä ollutta sähköpostilistaa. Sitä kautta saatiin jo kuutisenkymmentä ilmoittautumista.

Vielä kun loppuvaiheessa, muutama päivä ennen kurssin alkua, oli juttua paikallislehdessä ja Ylen paikallisradiossa, ilmoittautumisten määrä lähes tuplaantui! Ennen ensimmäistä luentoa oli jo pitkälti yli sata ilmoittautunutta, joista suurin osa tuli myös paikalle ensimmäiselle luennolle.

Kurssin toteutus

Ensimmäinen tapahtuma pidettiin Rovaniemen kaupungin Tiroli-salissa, jossa on paikkoja suunnilleen 90 osallistujalle. Sali oli tupaten täynnä, ja viimeiset tulijat jouduivat seisomaan lähestulkoon tuulikaap-

piin.

Suuren osallistujamäärän vuoksi ryhdyttiin etsimään suurempaa salia. Avuksi tuli Lapin Ammattikorkeakoulu, joka tarjosi Rantavitiikan kampukselta suuret luentosalit, johon joukko mahtui mukavasti eri tilaisuuksiin. Siitä suuret kiitokset Lapin AMK:lle!

Kurssi toteutettiin osin luentomuotoisina tilaisuuksina, ja osin retkeilynä Rovaniemen seudun lintupaikoilla. Alkuvaiheessa painopiste oli luennoissa, ja kevättä kohti siirryttiin enemmän retkeilyn painottamiseen.

Kurssin sisältöä suunniteltaessa kysyttiin myös osallistujien toiveita, ja niitä pyrittiin mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan.

Varsinaisia luentotilaisuuksia järjestettiin kymmenen, ja niissä keskityttiin tyypillisten Lapin lintujen esittelyyn. Luentojen yhteydessä käytiin läpi myös muita lintuharrastukseen liittyviä asioita, kuten erilaisia harrastustapoja, suojelutyötä, rengastusta, talvilintulaskentaa ja järjestötoimintaa.

Luennoilla käytiin läpi kaikkiaan 115 lintulajia. Lajeihin tutustuttiin valokuvien avulla – niitä kurssilla tutkailtiin yli 900.

Erittäin tärkeänä osana luennoilla olivat käydyt keskustelut, joissa tuli esille niin monipuolisesti kokemuksia linnuista kuin myös kysymyksiä, joihin sitten yhdessä etsittiin vastauksia. Vetäjiltä isot kiitokset osallistujien aktiivisuudelle!

Erillisinä tilaisuuksina käsiteltiin Tiira-järjestelmän perustoimintoja sekä lintuvalokuvauksen perusteita.

Retkeilytapahtumia järjestettiin kaikkiaan 18. Retkeilyä suunnattiin Ylikylään tammikuussa, Ounasvaaralle ja keskustaan piha-bongauksen yhteydessä, Aavasaksan tien varteen pöllöretkellä, Jätkänkynntilän su-

lalle loppiseurannassa sekä Niskanperälle, Harjulammelle, Alakorkaloon ja Jängislahdelle kevätmuuton seurannan merkeissä.

Oheistoimintaa ja jatkosuunnitelmia

Oma erillistapahtumansa kurssin yhteydessä oli Erämessut, jossa kurssilaisia oli talkoilemassa LLY:n esittelypisteessä. Messuille arvottiin myös 10 kpl pääsylippuja kurssilaisten kesken.

Kurssin päättäjäiset pidettiin 6.6. Salmijärven laavulla. Lintujen tarkkailun lisäksi keskityttiin kahvisteluun ja makkaran paistoon!

Lintukurssin jatkosta on käyty paljon keskusteluja. Talven 2018-19 aikana jatketaan niin, että järjestetään lintuiltoja erilaisilla teemoilla, ja niiden yhteydessä pidetään esityksiä ja käydään keskusteluja lintuaiheitten tiimoilta.

Punasotka koiras on komea ©Ari Ahlfors

Lapin punasotkat 1911-2018

Jukka Simula

Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana voimakkaasti taantunut punasotka levittäytyi Suomeen melko nopeasti 1800-luvun lopulta alkaen, mutta parhaimmillaankin lajin säännöllinen levinneisyysalue on rajoittunut eteläiseen ja keskiseen Suomeen. Lappia laji ei koskaan ole saanut vallattua, vaikka vuoden 2016 yksi LLY:n alueen yllättävimmistä lintuhavainnoista olikin Kemijärven jätevesijärvellä varmistettu punasotkan ensipesintä Lapissa!

Olen koonnut alle yhteenvedon kaikista LLY:n alueella vuoteen 2018 mennessä tehdyistä punasotkahavainnoista:

Lapin ensimmäinen punasotka havaittiin Muoniossa 16.-20.5.1911 1k ja seuraava Rovaniemellä reilut 50 vuotta myöhemmin, 12.-14.5.1962 1k

1970-luvulta lähtien havaintoja alkoi lintuharrastuksen yleistymisen ja Lapin Lintutieteellisen Yhdistyksen perustamisen myötä kertyä enemmän:

1970-luku: 6 havaintoa / 18 yksilöä. Suurin määrä 1.6.1973 Pello, Pellojärvi 9k1n

1980-luku: 13 havaintoa / 51 yksilöä. Suurin määrä 10.5.1983 Pello, Pellojärvi 12k1n

1990-luku: 21 havaintoa / väh.23 yksilöä

2000-2005: 12 havaintoa / 16 yksilöä

2006: 5 havaintoa / 6 yksilöä

2007: 9 havaintoa / 10 yksilöä

2008: 5 havaintoa / 7 yksilöä

2009: 12 havaintoa / 24 yksilöä. Suurin

määrä 9.5. Ylitornio, Portimojärvi 5k1n

2010: 8 havaintoa / 11 yksilöä

2011: 4 havaintoa / 10 yksilöä. Suurin määrä 24.5. Kittilä, Kenttälä 7k

2012: 3 havaintoa / 3 yksilöä

2013: 4 havaintoa / 6 yksilöä

2014: 9 havaintoa / 14 yksilöä. Suurin määrä 15.5. Rovaniemi, Olkkajärvi 4

2015: 10 havaintoa / 20 yksilöä. Suurin määrä 21.5. Rovaniemi, Ounasjokisuisto 5k2n

2016: 3 havaintoa / 9 yksilöä. Kaikki Kemijärven jätevesijärven havainnot tulkittu yhdeksi havainnoksi. Suurin määrä 21.6. Kemijärvi, jätevesijärvi 1k,1n+5 poikasta

2017: 8 havaintoa / 7 yksilöä. Suurin määrä 8.7.-3.9. Kemijärvi jätevesijärvi 2k2n

2018: Laji oli BirdLife Suomen vuoden lintu ja lajin seurantaan pyrittiin erityisesti panostamaan. Seurantavuoden kaikki havainnot:

6.5. Posio, Ahosenniemen lintutorni 1k

10.-11.5. Rovaniemi, Paavalniemen lintutorni 1k

12.5. Rovaniemi, Kivijärvi 1k1n

13.5.-20.7. Kemijärvi, jätevesijärvi 2k1n (20.5. kuitenkin 3k1n). 1.8. vielä 1k1n.

8.-13.6. Kittilä, Kenttälä, Nälkäjärvi 1k

Rovaniemen Kivijärvellä havaittiin siis pari, mutta mitään pesintään viittaavia havaintoja ei tehty. Kemijärven jätevesijärvellä laji ei pesinyt.

Tämän aineiston perusteella ei voi tehdä mitään päätelmiä kannan kehityksestä. Laji on LLY:n alueella aina ollut ja on edelleen vähälukuinen harhailija, joka pesinee Lapissa vain satunnaisesti.

Punasotka saattaa joskus risteytyä tukkasotkan kanssa. Tällaisesta risteytymästä on LLY:n alueelta 2 havaintoa: 11.5.2014 Rovaniemi, Paavalniemi 1k

3.5.2016 Rovaniemi, Kuolajokisuu 1k

Havainnot kunnittain 1911-2018

Alueellisesti havainnot jakaantuvat, havainnoitsijoiden määrä huomioiden, yllättävänkin tasaisesti koko Lapin alueelle ja havaintoja on kertynyt kaikista LLY:n alueen kunnista:

Kemijärvi: 33 havaintoa / 60 yksilöä

Pello: 19 havaintoa / väh.67 yksilöä

Posio: 2 havaintoa / 2 yksilöä

Ranua: 6 havaintoa / 9 yksilöä

Rovaniemi: 34 havaintoa / väh.53 yksilöä

Ylitornio: 10 havaintoa / väh.16 yksilöä

Kittilä: 10 havaintoa / 21 yksilöä

Kolari: 2 havaintoa / 3 yksilöä

Muonio: 2 havaintoa / 2 yksilöä

Pelkosenniemi: 1 havainto / 1 yksilö

Salla: 4 havaintoa / 4 yksilöä

Savukoski: 1 havainto / 1 yksilö

Sodankylä: 4 havainto / 5 yksilöä

Enontekiö: 8 havaintoa / 10 yksilöä

Inari: 20 havaintoa / 25 yksilöä

Utsjoki: 3 havaintoa / 3 yksilöä

Sukupuolijakautuma

Havaintojen sukupuolijakautuma on 155 koirasta 29 naarasta. Vaikka vesilinnuille tyypillinen kannan koirasvoittoisuus on punasotkalla selvempi kuin millään muulla suomalaisella vesilintulajilla, näyttäisi Lapin aineistossa koiraiden osuus silmiinpistävän suurelta. Kyse saattaa tietenkin olla vain siitä, että koiraat on tukkasotkaparvista huomattavasti naaraita helpompi huomata.

Kiitos kaikille punasotkahavaintoja Tiiraan tallentaneille ja vuosien mittaan muilla tavoin LLY:n arkistoon toimittaneille lintuharrastajille!!

Lähteet: von.Haartman L., Hildén O.,
Linkola P., Suomalainen P. &
Tenovuo R.
1963-72: Pohjolan linnut värikuvin

Kokko-lehti, vuosikerrat 1978-
2005

www.Tiira.fi

Kemijärven jätevesialtaalla todettiin Lapin ensimmäinen punasotkan pesintä 2016.
©Pirkka Aalto

Kirjosiepon Kesä

Esko Nevala kuvat Olli-Pekka Karlin

Kirjosiepon Kesän seuranta

Lapin Lintutieteellinen Yhdistys valitsi vuoden 2018 lajiksi kirjosiepon. Perusteluna se, että usein vuoden lajit ovat varsin harvinaisia lintuja ja siten vain pitkällisen harrastustaustan omaavien harrastajien seurattavissa.

BirdLifen vuoden laji oli punasotka. Siitäkin tehdään vuosittain Lapissa vain muutamia havaintoja. Toisaalta kirjosiepolla oli kaksikin huonon pesintätuloksen vuotta takana, joten kantaa oli syytä myös seurata tällä perusteella.

Seuranta nojautui harrastajien Tiira-järjestelmään tekemiin havaintoihin sekä yhteenvedon kokoajalle toimitettuihin kirjoituksiin, kuviin ja videoihin.

Harrastajia kannustettiin tekemään havaintoja ja kirjauksia kaikissa LLY:n viestivälineissä. Yhdistyksen verkkosivuille kirjattiin pitkin kesää harrastajien lähettämiä lyhyitä juttuja ja tiedotteita sekä kuvia ja videoita.

Tiiraan kirjattiin kirjosieposta kaikkiaan 408 havaintoa 826 yksilöstä. Suurin osa havainnoista koski luonnollisesti kevään ensimmäisiä havaintoja toukokuulta.

Saapuminen

Ensimmäinen havainto kirjattiin 3.5. Rovaniemen Vennivaarasta (Hannu Mällinen). Kun 9.5. tehtiin kirjosieppohavainto Utsjoellakin, voitaneeko todeta, että kirjosieppo valloitti Lapin kuudessa päivässä toukokuussa 2018.

Kuntakohtaiset saapumisajat on kirjattu taulukkoon 1.

Kunta	Ensimmäisen havainnon päivämäärä
Rovaniemi	3.5.
Pello	5.5.
Kemijärvi	6.5.
Kittilä	6.5.
Kolari	6.5.
Ranua	6.5.
Salla	6.5.
Muonio	7.5.
Posio	7.5.
Inari	8.5.
Pelkosenniemi	9.5.
Utsjoki	9.5.
Enontekiö	10.5.
Savukoski	10.5.
Ylitornio	13.5.
Sodankylä	25.5.

Keväällä havaittiin luonnollisesti eniten laulavia koiraita. Usein toistunut tilanne oli kuitenkin se, että koiras innokkaasti lauloi, mutta puolisoa ei vaan löytynyt. Oman pohtimisensa arvoinen aihe varmaankin on, miksi tänä kesänä oli vähän naaraita? Olivatko kaksi huonoa pesintävuotta rasittaneet naaraita enemmän kuin koiraita, ja olivatko harvemmat naaraat jääneet jo etelämmäksi pesimään?

Pesinnät

Kun pesimään päästiin, pesinnät sinänsä onnistuivat hyvin. Jukka Simula teki yhteenvedon seuraamistaan pöntöistä 22.7. näin:

" Pönttöalueellani on vuosina 2007-2017, jolloin pönttöjen määrä on ollut vakio, pesinyt vuosittain 11-33 paria kirjosiippoja. Tänä vuonna pesiviä pareja oli vain 4. Erinomaisen suotuisan kesän ansiosta pesimämenestys oli kuitenkin poikkeuksellisen hyvä. Pesiin munittiin yhteensä 23 munaa, jotka kaikki tuottivat lentopoikasen, eli poikastuotto oli 5,75 poikasta/aloitettu pesintä. Vuosina 2007-2016 poikastuotto vaihteli 2,1-4,9:n välillä. Varsinainen pohjanoteeraus oli viime kesä, jolloin kaikki 11 pesää tuhoutui armottoman arktisen kylmän-purkauksen sattuessa juuri pienten poikasten aikaan."

Ari Koskenniska puolestaan kirjoitti näin (hännen pönttönsä on varustettu videokameralla):

" Eräänä aamuna pesässä oli yksi muna. Sen jälkeen munia alkoi ilmestyä lähes joka aamu uusia niin, että munien määrä kasvoi seitsemään."

Poikasia kuoriutui myös seitsemän, jotka kaikki lähtivät pöntöstä."

Syysmuutto

Loppukesää kohden kirjaukset kirjosiippohavainnoista vähenivät pesueiden kadotessa pihapiiristä.

Viimeinen kirjattu havainto tehtiin elokuun viimeisenä päivänä Ivalon Mellanaavalla. Selvää tietysti on, että kaikki kirjosiipot eivät vielä silloin olleet poistuneet Lapista, mutta syyskuussa ei kuitenkaan havaintoja enää tehty. Kautta aikain myöhäisin kirjattu havainto Lapin kirjosiipoista on Mika Bäckmanin havainto 1.10.2012.

Kiitokset kaikille havaintoja tehneille ja kirjanneille sekä juttuja, kuvia ja videoita lähettäneille!

HÄVIÄÄKÖ KERÄKURMITSA VÄRRIÖTUNTURISTA JA

MUUALTAKIN LAPISTA?

Teuvo Hietajärvi

Helsingin yliopiston Värriön tutkimusase-
man toimesta on Värriötunturin alueella
seurattu moniakin lintulajeja, mutta erityi-
sesti keräkurmitsa on ollut erityisseurannan
kohteena. Tutkinta oli hyvin intensiivistä
1960-70-lukujen vaihteen aikoihin, mutta
on sen jälkeen vähän vähentynyt. 1990-lu-
vun alkuvuosina perustettiin laskentalinja
Värriötunturin kuuden päähuipun alueel-
le ja tätä n. 23 km linjaa on sitten kuljet-
tu joka vuosi kesäkuun loppupuolella tai
heinäkuun alussa, kerran kesässä. Linja on
käyty siten, että 4-9 (yleensä viiden) hen-
gen rivissä 30-40 metrin välein on kuljettu
haravasysteemillä tunturin länsirinnettä
eteläpäähän ja itärinnettä takaisin. Linjalta
on merkitty myös muut tunturikahlaajat,
siis kapustarinnat, pikkukuovit ja punakui-
rit), sekä pulmuset, petolinnut ja muut eri-
koisemmat lajit (mm. kyykäärmeet, tosin
tässä yhteydessä ei kaikkia käsitellä).

Värriötunturi (tai -tunturit) on reilun 10
kilometrin mittainen etelä-pohjoissuun-
tainen harjumainen jono (Sallan kunnan
pohjoiskärjessä), jolla on useita huippuja.
Tärkeimmät niistä on numeroitu aseman
väen toimesta ja niistä esitetään tässä hui-
put I-V. Aikaisemmin kaikki korkeammat
huiput olivat avoimia, Värriö III-Värriö V
yhtenäistä paljakkaa. Viime vuosina Värriö
II:lle ja I:llekin on ilmestynyt lisääntyvässä
määrin mäntyä, mutta vielä niiltä hieman
paljakkaakin löytyy.

60-70-lukujen vaihteen aikaan keräkurmit-
sa oli hyvin yleinen alueella. Värriö I:llä oli
silloin ilm. joka vuosi useampia pesintöjä
(pesä tai poikue), v. 1969 jopa 10 pesintää
(17.2 paria/km²). V. 1971 löydettiin koko
Värriötunturin alueelta 29 pesintää ja vielä
1974 22 pesintää. Sitten panostus kurmit-

saan väheni, mutta seuranta varsinkin Vär-
riö I:llä jatkui. Kuitenkin 1990-luvulle tulta-
essa huomattiin, että kurmitsojen määrä
väheni.

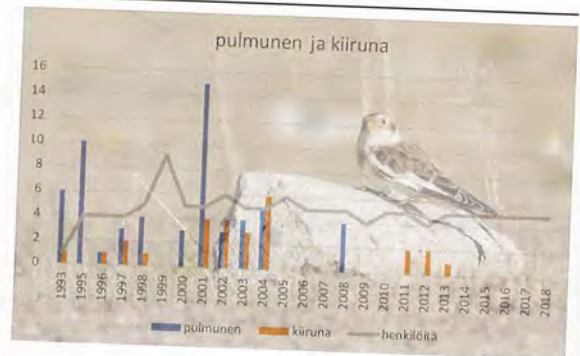
Vuosina 1990, 1992-1993 Värriötuntu-
ri käytiin ainakin kerran päästä päähän ja
saatiin seuraavat määrät keräkurmitsoja:
17.6. 1990 vähintään 4 reviiriä, 8.7.1992
väh. 3 reviiriä, 2.6.1993 väh. 8 reviiriä.

Vuosina 1995-2018 suoritettiin em. lasken-
nat (kurmitsakävelyt) isommalla porukalla.
Siitä on alla yksityiskohtaiset tiedot ja tau-
lukko. Linnut laskettiin yksilöinä, reviiriin
vaaditaan 1-2 lintua tai poikue.

Tiedoista näkyy, että keräkurmitsan määrä
on selvästi pienempi kuin muiden tunturi-
kahlaajien ja laskee koko ajan. Sen sijaan
kapustarinta ja pikkukuovi ovat nousussa.
Myös pulmunen on laskussa ja viimeisiltä
vuosilta ei ole enää havaintoja.

Vähentymisen syystä ei ole tietoa. Tuskin ilmaston lämpiäminen on kurmitsalla noin paljon vaikuttanut. Ainakin Värriö V:lla on vielä runsaasti paljakkaa ja pesimiseen soveltuvaa maastoa ja ilmeisesti ravintoakin.

Metsänraja on kuitenkin nousussa ja Värriö V:n paljakkaa on viime vuosina ilmestynyt männyntaimia. Niitä on siellä täällä, korkealla metsänrajan yläpuolella. Värriö V:n korkeus on 550 m ja metsänraja on n. 450 m korkeudella merenpinnasta. Sama tilanne on Saariselällä, Talkkunapäällä, jonka huippu on n. 630 m merenpinnasta. Talkkunapäältä löytyi tutkimuksissa satoja männyntaimia aivan laesta, suurin n. 1 m luokkaa (Heikki Kauhanen, T. Hietajärvi ym.). Sieltä löytyi myös yksi keräkurmitsapoikue kesällä 2017.

Keräkurmitsan ravintoa ei ole seurattu niin tarkasti, että voisi päätellä, onko se vähentynyt. Tässä olisi hyönteistieteilijöille tekemistä. Värriötunturissa on kyllä seurattu valorysin hyönteismaailmaa vuosittain, mutta tässä mielessä ei ole asiaan paneuduttu.

Värriön eri tunturihuippujen vertailussa on todettu, että kurmitsat ovat siirtyneet tai keskittyneet aukeille lakialueille. Eli avotunturin paljakkaa on keräkurmitsalle suosituinta asuinalueita. Tässä toimii ns. refuugioilmiö, joka on huomattavissa muillakin eläinlajeilla - lajin lukumäärän vähetessä kanta keskittyy parhaille biotoopeille. Kannan lisääntyessä taas huonompikin ympäristö kelpaa (esim. sinipyrstöllä ollut havaittavissa).

lähteet: Värriön tutkimusaseman arkistot, Itä-Lapin linnut

Nähdäänkö tulevaisuudessa keräkurmitsan poikasia Lapin tuntureilla? ©Teuvo Hietajärvi

KURMITSAREISSUT VUOSILTA 1993-2016

- 2.6.1993 Keräkurmitsa 15 yks., pulmusia 3 paria, 1 kiiruna. 1 henki T. Nyman
- 20.6.1995 Keräkurmitsa 16 yks. (3 pesää), kapustarinta 60 yks., pikkukuovi 11 yks., 10 pulmusta. 4 henkeä
- 27.6.1996 Keräkurmitsa 11 yks. (2 pesää), kapustarinta 20 yks. (1 pesä), pikkukuovi 0 yks., kiirunan pesä, 1 pulmunen. 4 henkeä
- 21.6.1997 Keräkurmitsa 11 yks. (1 pesä), kapustarinta 41 yks., pikkukuovi 5 yks., kiirunapari, 3 pulmusta, sinipyrstö. 4 henkeä
- 24.6.1998 Keräkurmitsa 14 yks. (mahd. 2 pesää), kapustarinta 21 yks. + 1 pesä, pikkukuovi 7 yks., 1 kiiruna, 4 pulmusta. 5 henkeä
- 17.6.1999 Keräkurmitsa 22 yks. (4 pesää, 2 kurmitsoista siipirikkoja), kapustarinta 65 yks., pikkukuovi 6 yks. (1 pesä). 9 henkeä
- 17.6.2000 Keräkurmitsa 14 yks. (1 pesä), kapustarinta 16 yks., pikkukuovi 0 yks., 3 pulmusta. 5 henkeä
- 18.6.2001 Keräkurmitsa 15 yks. (1 pesä), kapustarinta 35 yks., pikkukuovi 5 yks., 15 pulmusta, 1 riekko. 5 henkeä
- 14.6.2002 Keräkurmitsa 6 yks. (3 pesää, 1 siipirikko), kapustarinta 86 yks., pikkukuovi 0 yks., 4 kiirunaa, 3 pulmusta. 6/5 henkeä
- 24.6.2003 Keräkurmitsa 17 yks. (1 pesä), kapustarinta 66 yks., pikkukuovi 7 yks., 3 kiirunaa, 4 pulmusta. 5 henkeä (+ koira)
- 2.7.2004 Keräkurmitsa 3 yks., kapustarinta 120 yks. (1 siipirikko), pikkukuovi 22 yks., 3 riekkopoikuetta, 6 kiirunaa, joista 1 siipirikko, 5 pulmusta. 5 henkeä
- 2.7.2005 Keräkurmitsa 17 yks. (5 poikuetta, 1 siipirikko), kapustarinta 94 yks., pikkukuovi 0 yks. 6 henkeä
- 30.6.2006 Keräkurmitsa 11 yks. (1 pesä, 2 poikuetta), kapustarinta 42 yks., pikkukuovi 13 yks. 5 henkeä
- 28.6.2007 Keräkurmitsa 11 yks. (2 pesintää), kapustarinta 176 yks. (3 pesintää), pikkukuovi 8 yks. 5 henkeä
- 27.6.2008 Keräkurmitsa 6 yks., kapustarinta 79 yks., pikkukuovi 3 yks., pulmuspari + 2 erillistä pulmusta. 5 henkeä
- 1.7.2009 Keräkurmitsa 10 yks. (2 siipirikkoa), kapustarinta 78 yks. (1 siipirikko), pikkukuovi 28 yks., punakuiri 2 yks. 4 henkeä
- 30.6.2010 Keräkurmitsa 16 yks. (2 siipirikkoa, 2 poikuetta), kapustarinta 128 yks., pikkukuovi 32 yks., 2 riekkopoikuetta, 1 sinipyrstö. 5 henkeä
- 30.6.2011 Keräkurmitsa 13 yks. (1 siipirikko, 2 poikasta), kapustarinta 122 yks. (2 siipirikkoa), pikkukuovi 29 yks., punakuiri 2 yks., 2 kiirunaa, 1 kiiruna/riekko, 3 pulmusta. 5 henkeä
- 27.6.2012 Keräkurmitsa 3 yks. (1 siipirikko), kapustarinta 61 yks., pikkukuovi 50 yks., 13-14 riekkoa, 2 kiirunaa. 4 henkeä, kylmä, sateinen sää.
- 27.6.2013 Keräkurmitsa 3 yks. (1 siipirikko), kapustarinta 94 yks. (1 pesä), pikkukuovi 24 yks., 3 riekkoa + 1 poikue, 1 kiiruna, 1 metso. 5 henkeä
- 26.6.2014 Keräkurmitsa 5 yks., kapustarinta 95 yks. (2 pesää), pikkukuovi 30 yks. (1 pesä), 4 riekkoa. 5 henkeä
- 28.6.2015 Keräkurmitsa 2-3 yks., kapustarinta 146 yks., pikkukuovi 59 yks., 4 riekkoa, 3 urosmetsoa. 5 henkeä
- 27.6.2016 Keräkurmitsa 1 + poikue, kapustarinta 75 yks., pikkukuovi 15 yks., 1 koppelopoi-kue, 1 riekkopoikue. 5 henkeä.
- 29.6.2017 4 keräkurmitsaa (1 pesä), 74 kapustarintaa (1 pesä), ja 36 pikkukuovia (1 pesä). 5 henkeä.
- 29.6.2018 1 keräkurmitsa, 94 kapustarintaa ja 16 pikkukuovia. 5 henkeä.

Merikotkien saalisnäytteiden keruureissuilta kesällä 2017

Lea Maalismaa, teksti ja kuvat

Turun yliopistossa on käynnissä tutkimus, jossa pyritään kartoittamaan merikotkien osuus porovahingoissa. Maakotkien tekemistä vahingoistahan porotaloudelle on jo olemassa oleva korvausjärjestelmä, joka palvelee sekä maakotkan suojelua että myös poronhoitoa. Merikotkien osalta tällainen korvausjärjestelmä vielä puuttuu kokonaan.

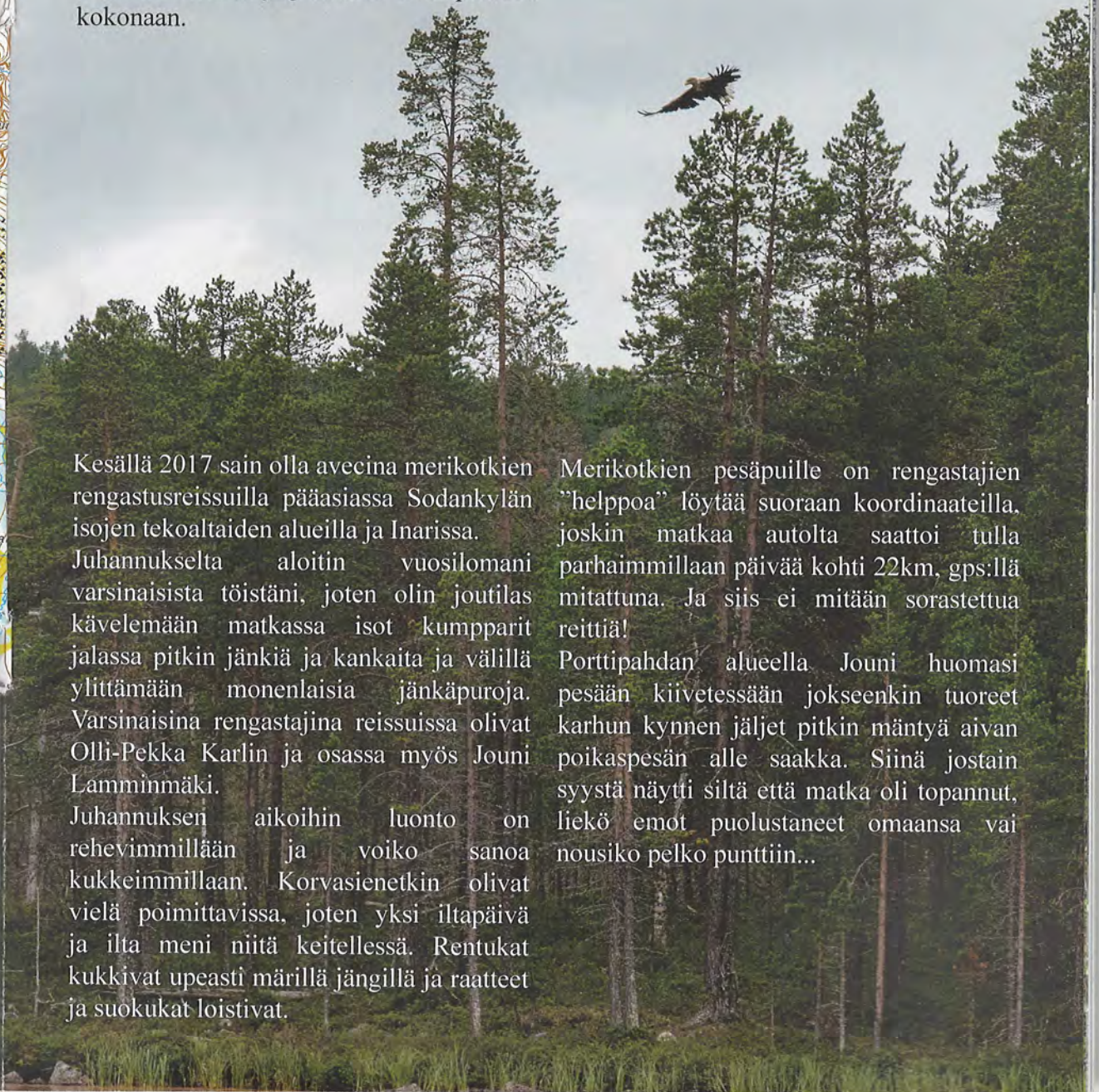
Kesällä 2017 sain olla avecina merikotkien rengastusreissuilla pääasiassa Sodankylän isojen tekoaltaiden alueilla ja Inarissa.

Juhannukselta aloitin vuosilomani varsinaisista töistäni, joten olin joutilas kävelemään matkassa isot kumpparit jalassa pitkin jänkiä ja kankaita ja välillä ylittämään monenlaisia jänkäpuroja. Varsinaisina rengastajina reissuissa olivat Olli-Pekka Karlin ja osassa myös Jouni Lamminmäki.

Juhannuksen aikoihin luonto on rehevimmillään ja voiko sanoa kukkeimmillaan. Korvasienetkin olivat vielä poimittavissa, joten yksi iltapäivä ja ilta meni niitä keitellessä. Rentukat kukkivat upeasti märillä jängillä ja raatteet ja suokukat loistivat.

Merikotkien pesäpuille on rengastajien ”helppoa” löytää suoraan koordinaateilla, joskin matkaa autolta saattoi tulla parhaimmillaan päivää kohti 22km, gps:llä mitattuna. Ja siis ei mitään sorastettua reittiä!

Porttipahdan alueella Jouni huomasi pesään kiivetessään jokseenkin tuoreet karhun kynnen jäljet pitkin mäntyä aivan poikaspesän alle saakka. Siinä jostain syystä näytti siltä että matka oli topannut, liekö emot puolustaneet omaansa vai nousiko pelko punttiin...

Petolintu on peto, tuli todistetuksi kun yhtä pesää lähestyessämme lähti pesästä viime tipassa emo lentoon. Pesä oli helikopterilennolla jonkin aikaa aiemmin varmistettu poikaspesäksi, jollaisia rengastajat vain kiertävätkin erämaisemmilla alueilla. Olli-Pekka kiipesi pesälle ja saman tien heitti sieltä ison poikasen alas. Me ihmettelimme maassa mikä nyt. Poikanen oli tietysti hengenjälkeen, joskin vielä aivan tuore tapaus. Kyljessä oli valtava revitty, verinen aukko.. siitä emo oli ilmeisesti ollut syömässä

saapuessamme pesälle. Luonto on julma ja tarkoituksenmukainen. Luultavasti poikanen oli äskettäin kuollut ja näin emolle ravintoa...hiukan karmealtahan tuo noin ihmisvinkkelistä tuntuu. Tuosta palasi mieleen muutama vuosi sitten kun poikaspesäksi merkatusta pesästä löytyi ainoastaan sievästi katkaistut täysikokoisen poikasen jalat, tai keltaiset varpaat....kaikki muu oli poissa... Kesän 2017 poikanen toimitettiin Eviralle tutkittavaksi. Tieto puuttuu onko poikasen kuolinsyy selvinnyt.

Pesässä oli osaksi syöty merikotkan poikanen jonka Olli-Pekka heitti alas.

Kuikan jäänteet lopultakin maassa

Veneilystäkin pääsi nauttimaan sekä Luirojoen latvoilla Saariselän tuntureiden alla Raimo Mattilan kipparoidessa käyntiä joen latvavesien pesällä että Inarissa pienen järven ylityksessä Petteri Polojärven ja Finkan seurassa. Tuolta reissulta löytyi pesän alta pilkkasiiven nokka ja pesästä kuikan luuranko, jonka Olli-Pekka heitti

huolimattomasti alas seurauksella että lintu jäi viereisen aika suuren männyn oksalle ja sieltä sen alas saaminen oli oma projektinsa. Mielikuvitusta miehillä tuntui kutkuttavan kuinka merikotka oli onnistunut kuikan yllättämään, vedestä vai ilmasta...

Petterin lintukoira Finka ihmettelee puussa olevaa miestä

Saalisjätteinä löytyi vaikka mitä, vesilintuja, mm kuikka, pilkkasiipi, lokkeja, kurkia, kahlaajia, eniten kuitenkin kaloja ja myös niitä poron koipiakin, jäniksiä, teeriä yms. Mielenkiintoista oli kyllä huomata merikotka tosi fiksuksi linnuksi, poronluita oli sievästi poikkisahattuna ja haukia paljon siististi fileoituina, varsinkin Porttipahdan alueella.....

Samoin merikotkien pesistä löytyi yksi poron paikannuspanta, joka ”sytytti” pesässä ja ilmoitti näin poromiehelle uuden pesän...tosin tämä ”porovahinko” osoittautui karhun tappaman poron pannan haaskalta merikotkan kähveltämäksi.

Inarissa päästiin käymään puomitetun tien varrella sopivasti parhaaseen hilla-aikaan yhdellä merikotkan pesällä ja sieltä löytyi ongenkoukku pesän pohjalta! (Kunnioitus merikotkan älyä kohtaan vain kasvoi).

Hilloja saatiin yhdeltä pikkujängän retaleelta niin paljon kuin kehdatiin kerralla poimia, eikä meillä mitään isoja ämpäreitä tietenkään ole tapana kanniskellakaan. Ei hillastus saa urakoinniksi mennä.

Kaiken kaikkiaan mielenkiintoisia reissuja olen todistanut ja kunto on kasvanut jängillä, rämeillä ja metsäautoteillä lompsuissa, joskin nopeusominaisuuksia näillä reissuilla ei kyllä kasvateta.

Ja vielä, kyllä Lappi on hakattu...aivan järkyttäviä raiskioita on joka paikassa, jonne metsäautoteitä on tehty. Niin karmeita ovat ettei ole tullut edes juuri kuvattua, huomaan.

Kokemukseni perusteella maakotkat rakentavat pesänsä paljon hienompiin paikkoihin, jyrkkiin rinteisiin ja vanhoihin metsiin, kuin merikotkat. Tosin tämä samalla tarkoittanee että maakotka voi olla vielä enemmän uhattuna metsätalouden takia kuin merikotka, jolle kelpaa vaikka pieni räkämänty keskellä jänkää.

Oikea tutkimus merikotkan saalistuksesta ja sen vaikutuksesta porotaloudelle jatkuu.

Matkassa oli Jouni Lamminmäki ja Olli-Pekka Karlin

Linturetki Porttipahdan padolle tuotti yllätyksen.

Pekka Kustula

Lauantaiaamu 6.5.2017 valkeni Kelujärvelä kahden asteen pakkasessa. Sää oli todella talvinen pienestä pakkasesta huolimatta. Kova pohjoistuuli ja siihen yhdistettynä lumituisku ei ollut ulkoilijoille mitään herkkua. Velvollisuudet Sodankylän Erämiesten puheenjohtajana kutsuivat ja niinpä auton keula kohti Porttipahtaa. Siellä oli Sodankylän Erämiesten ja Ivalon Erämiesten ystävyysspilkkioittelu ja pilkkijöitä on mukava tervehtiä. Peurasuvannon kohdalla on lintutorni, jonka kohdalla muistin, että tänään on lintuharrastajien tornien taisto. Levike oli kuitenkin tässä vaiheessa aamua tyhjä, eikä varmaan moni halunnut lähteä paleltumaan tähän säähän.

Pilkkijät saivat kisata vaativissa olosuhteissa. He jatkoivat kisaa vielä useamman tunnin, kun lähdin kotimatalle. Paluumatkan varrella on Porttipahtaan pato, joka sijaitsee pari kilometriä 4-tien länsipuolella. Se on paikka, jossa on pakko käydä. Padolta näkee pitkälle pohjoiseen, mutta ennen kaikkea etelään jokiuomaan, joka on aina sula. Jokiuoma kulkee kymmeniä metrejä patovallin alapuolella. Padolta on usein saanut katsoa merikotkia niiden yläpuolelta, kun ne istuvat rannan männyissä. Samoin vesilintuja, saukkoja, kettuja ja minkkejä. Maisemallisesti paikka on myös kiehtova ja kaunis. Mielihyvääntunnetta tuovat upeat auringonlaskut tai kohoavat pakkasusvapäilvet. Siis ehdottomasti PAKKOSTOPIN paikka!

Pysähdyin tuuliselle patovallille. Pohjoiseen ei ollut katsomista, sillä tuuli ja lumi pieksivät kasvoja ja silmiä. Lokkeja oli kertynyt alas jään reunalle patovallin suojaan. Mukanani ei ollut kiikaria, mutta kamerat kylläkin, niin kuin aina. Mielenkiintoni kiinnitti lokkien ryhmittyminen jään reunalle. Yksi lokeista oli yksin erillään ja muut lokit tiiviinä ryhmänä lähellä toisiaan "pallomuodostelmassa". Tässä oli jotain kiehtovaa, kuvauksellista puhuttelevaa... miksi lokki on yksin? Haluaako se olla erakkona vai onko se potkittu pois ryhmästä? Tästä saa kuvan, jota voi käyttää monella tapaa esimerkiksi luennoilla.

Illalla kotona siirsin kuvat koneelleni. Aloin katsomaan pilkkikuvia ja sitten oli lokkikuvien vuoro. Suurensin kuvaa, jossa lokit olivat ryhmänä. Yksi lokeista oli valkoinen. Arvelin, että nyt löytyi jokin värimuunnos. Sitten huomasin toisen samanlaisen. Nyt en uskonut värimuunnokseen. Lintuopas esiin ja katsomaan, mitä kuvassa on. Etsin saman näköistä lorkkia ja yksi täsmäsi, jäälokki. Googletin jäälokin, mutta epäusko valtasi mieleni. Liian harvinainen meidän kairoissa, sitten lintukirja uudestaan esille ja tunnistaminen alkoi "poissulkemalla" lajeja. Tulos oli sama, jäälokki. Nyt tarvitsin tukea havainnolle. Ossi Pihajoki, hän tietää ja auttaa. Valitettavasti asia selvittäminen kesti, sillä Ossi oli mökillä Lieksassa.

Maanantaina laji varmistui. Lokit olivat todellakin jäälokkeja!!

Tapaamisia Kuusiselässä

Ismo Kreivi

Kesäaskareisiini on jo muutaman vuoden kuulunut viikoittainen käynti Kuusiselän kaatopaikalla. Kiinnostuksen kohteena ovat olleet erityisesti lokki- ja varislinnut, niiden määriä olen ynnäillyt. Niin kovasti ei kaatopaikalla pyöriminen kiinnosta, että siellä säännöllisesti huvikseni pyörisin, vaan Napapiirin Residuumin toimeksiannosta siellä vierailen. Käynnit olen yrittänyt ajoittaa siten, että kaatopaikalla olisi mahdollisimman rauhallista. Tästäpä syystä vierailujen ajankohta on ollut yleensä joko lauantai tai sunnuntai.

Sunnuntain 4.6.2017 käynti piti olla tälläinen ihan rutiinilaskentakerta. Erityisiä muistikuvia ei oikeastaan tuoltakaan kerralta muutoin ole, sää oli pilvinen sekä enteili sadetta ja kaatopaikka tuoksui. Kurvasin jossain vaiheessa kaatopaikan takaosassa oleville kompostikasoille katsastamaan siellä olevia lintuja. Kaatopaikan penkalta olin jo tähystänyt alas tuolle alueelle ja laskenut siellä olevan lintujen määrän. Mitään "epäilyttävää" en tuossa vaiheessa vielä havainnut. Lokit oleskelivat kasoilla ihan normaaliin tapaan, osa söi, osa istuskelu muuten vain. Ja niin kuin normaalisti, kaikki huusivat (tai siltä se ainakin kuulositi). Lähestyessäni kasoja suuri osa lokeista pakeni paikalta vähän kauemmaksi. Yritin ajaa mahdollisimman lähelle kasoja, jotta pystyisin lukemaan niiden päällä steppailevien lокkien jaloissa mahdollisesti olevia renkaita. Ryömittäessäni ooppelia hyvin varovasti kohti otollista paikkaa, huomasin jonkin ison petolinnun hyppäävän lentoon ihan auton sivusta kasojen laidalta. Mieleeni tuli, että jokin kotkahan se siitä starttasi

liikkeelle. Nousin autosta ja tähystin linnun menosuuntaan, mitään ei kuitenkaan näkynyt. Sinne meni, ajattelin. Kävin tarkistamassa linnun lähtöpaikan. Naurulokki oli päätyntä petolinnun ruuaksi. Tai oikeastaan se oli vielä suurelta osin syömättä, koukkunokka oli sitä valmistellut syötäväksi, höyhenet oli suurimmaksi osaksi kynitty pois. Mikään ei kuitenkaan muiden lокkien käyttäytymisessä osoittanut, että niitä kauheasti tuo lokinpopsija olisi kiinnostanut, sen takia se jäi minultakin huomaamatta. Tätä ihmetellen könysin takaisin autoon. Ikkunat auki, kamera, kaukoputki ja kiikarit valmiuteen ja lokkeja toljottamaan.

Lokit palailivatkin pian kasoille, uskaliaimmat ihan muutaman metrin päähän. Melko nopeasti huomasin muutaman rengastetun naurulokin ja niitä sitten rupesin kaukoputken läpi tavailemaan. Mielessä käväisi tuo paennut petolintu. Olisikohan tuo ollut edelliskesänä Nevalan Eskon kanssa samaisella paikalla näkemäni kiljukotka? Sepä se varmaan, tuumailin. Eipä mennyt kuin tovi, niin muutama lokki vähän kauempaa pomppasi yhtäaikaaisesti lentoon. Arvelin, että jokin ne nyt lentoon hätyytti. Mitään erikoista ei kuitenkaan heti näkynyt. Sama toistui vähän lähempänä, muutama lokki pomppasi jälleen lentoon samanaikaisesti. Nyt on jotain tai sitten ei, liekö väärä hälytys... Keskityin edelleen lokkeihin. Sitten kuitenkin vilkaisin noin 30 metrin päähän kasan päälle; sinnehän oli ilmestynyt kotka. Kamera laulamaan ja kuvia sarjana. Siinä se törötti ja tuijotti minua herkeämättä. Lokit eivät siitä taaskaan välittäneet yhtään mitään. Kattelin lintua välillä kiikarilla ja

välillä otin kuvia. Laitoin yhden kuvan melkein heti Rovaniemen Whatsapp-havisryhmään: kiljukotka Kuusiselässä. Eipä tuo turjake paljoa liiku, joten turhapa tuosta nyt tuhatta kuvaa on ottaa, mietin ja rupesin taas lokkeja kattelemaan. Kukaan ei reagoinut viestiini, joten ajattelin, ettei kiljukotka kiinnosta. Lintuhan liikahtikin sitten vielä lähemmäksi, noin parinkymmenen metrin päähän. Siinä se oli jo vähän eloisampi ja liikkui jonkin verran ja venytteli jäseniään. Muutama kuva lisää.

Kuvia oli mielestäni ihan tarpeeksi linnusta, joka edelleen tuijotteli minua, muttei vaikuttanut mitenkään pelokkaalta. Kirjoittelin havaintojani ylös, siis lокkien ja varislintujen määrät. Vihkoon oli myös kertynyt 8 luettua naurulokin metallirengasta, joten

olin varsin tyytyväinen päivän saldoon. Päätin ennen pois lähtöä vielä hätyyttää tuon kotkan kasan päältä lentoon. Jos vaikka muutama lentokuva dokumentteihin. Lintu hyppäsi lentoon ja katosi paikalta. Nyt heräsi ensi kerran epäily siitä, ettei lintu ole kiljukotka. Lentävästä linnusta otettuja kuvia katellessa, ajatus aroktokasta nousi ensi kerran mieleen. Poistun kompostikasoilta, mutten kuitenkaan malttanut lähteä pois alueelta. Kiertelin hetken muualla ja palasin kasoille. Siellähän kotka jälleen nappotti. Taas kamera käyntiin. Kirjoja ei ollut mukana mutta kameran kortilla kuvia ihan nokko linnun määrittämiseksi, joten päätin lopullisen tunnistamisen jättää kotihommiksi.

Kotona vilkaisut kirjoihin varmistivat epäilykseni: arokatka. Varmistusta vielä viestillä Aholaisen Antilta ja Pasasen Eskolta. Oikaisu viesti Rovaniemen Whtsapp-ryhmään. Sitten alkoikin puhelin piristä. Tieto arokokasta levisi nopeasti, niinkuin tieto tänä päivänä leviää. Illansuussa palasin vielä Kuusiselkään. Alunperin oli ajatus käydä Minnan kanssa katsomassa harvinaisuutta, mutta siinä vaiheessa useampi rovaniemeläinen lintuharrastaja oli jo valmis lähtemään mukaan. Lintu löytyi helposti samoilta paikoilta.

Seuraavina päivinä yhteydenottoja tuli runsaasti. Itselle oli yllätys, että arokatka kiinnosti kovin myös osaa etelän bongareita. Pyyntöjä Kuusiselässä käymiseen sateli tasaiseen tahtiin. Tiedotin Residuumin porukkaa havainnoista ja siitä että lintu saattaa harrastajia kiinnostaa. Kaatopaikan työntekijät ottivat tiedon vastaan ja kaatopaikan auki ollessa he mielellään opastivat paikalle tulleita. Itse kävin muutamaa otteeseen harrastajien kanssa alueelle lintua katsomassa. Usein kotka löytyikin varsin helposti.

Kahtena seuraavana viikonloppuna kaatopaikan portilta löytyi useita harrastajia, joita lintu kiinnosti. Osan kanssa käytiin sitten kierros paikalla kotka "hoitamassa". Ainoastaan yhden kerran se jäi näkemättä. Vaikka seisoskelin porilaisen lintuharrastajan kanssa pari tuntia penkalla stajaten, kotka ei näyttäytynyt. Tälle harrastajalle oli kuitenkin mieluinen havainto, kun 2 haara-haukkaa istui puissa kaatopaikan luoteispuolella. Viimeinen havainto Kuusiselän arokokasta on kirjattu Tiiraan 29.6. Sen jälkeen siitä ei ole ilmoitettu havaintoja täältä. Heinäkuun puolen välin tienoilla arokatka havaittiin Turun seudulla. Puvun perusteella linnun arveltiin olleen sama Rovaniemelläkin viivähtänyt lintu.

Lintuharrastajien liikkuminen alueella poiki muitakin hyviä havaintoja. Paras niistä oli ehdottomasti Aallon Pirkan ja Lanton Mikon löytämä keltahemppo. Sekin viihtyi paikalla pitkään ja moni bongari sai siitä arokokan lisäksi jonkin sortin pinnan.

Pihallamme on näkynyt monenlaista kute'n jänis ruokinta-automaatilla.

Kirjorastas Ivalossa

Juhani Honkola

Perjantaiamu 29.9.2017 valkeni harmaana osittain tihkusateisena, heikkotuulisenä, lämpöä vain muutama aste. Tarkkailin takapihan lintuja vaimoni Ritvan kanssa jo vuosikymmeniä jatkuneen perinteen mukaan aamiaista nauttien. Pihapiirissä oli mukavan runsaasti lintuja kuten eri tiaislajeja, rastaita, myöhäiset pajulintu, punarinta ja västäräkki sekä ajoittain hätistelevä varpushaukkakoiras. Pihlajan ja puutarhan marjoja oli melko paljon, joten eri rastaslajit viihtyivät pihapiirissä marjoja nautiskellen. Rastaista eniten oli tietenkin räkättejä, mutta yllättävän monta kulorastastakin oli mukana. Tarkkailin Ritvan kanssa lähinnä rastaslajeja, koska mielessä oli edellisvuosina esiintyneet harvinaiset kaksi mustakaularastasta, jotka saivat runsaasti valtakunnallistakin huomiota. Oletettavaa olikin, että noita Siperian harvinaisuuksia voisi jälleen ilmestyä pihaan. Tarkkailin lintuja talomme ns. perähuoneessa ja Ritva oli olohuoneen ikkunalla kiikaroimassa etupihaa. Kello oli 9:45 kun kuului kova huuto, äkkiä tänne, täällä on pihassa kummallisen kirjava outo lintu. Menin puolijuoksua kiikari kaulassa ikkunaan ja totesin, että nyt on kova laji: KIRJORASTAS! Olin onneksi tutkis-

tellut näitä Siperialaisia kirjoista ja netistä, joten määritysvarmuus oli helppo. Lintu oli kulorastaan kokoinen, solakka pitkänomainen, nokka tumma pitkä, suomukuvio selässä harvempaa, päässä tiheämpää, väritys harmaanruskea, selkä tummempi kuin vatsa ja rinta, joissa runsaasti suomukuvioita. Pyrstö oli yllättävän lyhyt, siivissä oli ruskeampi sävy kuin muualla. Lintu liikkui hyvin hitaasti pihatien reunaa pitkin päätielle päin, se käyttäytyi erittäin varovaisesti tarkkaillen ympäristöä ja välillä nokki siemeniä maasta. Katselimme lintua muutaman minuutin sen liikkuesssa tien suuntaan, äkkiä tuli mieleen, että tästä on saatava kuva, kamera oli kuitenkin toisessa huoneessa ja lintu ehti kameraa hakiessani jo pensaiden ja puiden katveeseen, vain pää vilahteli väleissä. Harmittavasti auto meni juuri paahan aikaan tiellä ja lintu katosi näkyvistä. Ehdin Ritvan kanssa katsella sitä kiikareilla noin viiden minuutin ajan ennen katoamista. Puolituntia myöhemmin Ritva näki linnun uudelleen tien reunassa, mutta en saanut siitä kuvaa. Lintu katosi jonnekin ja monen tunnin tarkkailun jälkeen piti vain todeta, että se on poistunut alueelta.

Riistakameran kuva antoi yllätyksen

Veli Kaulanen

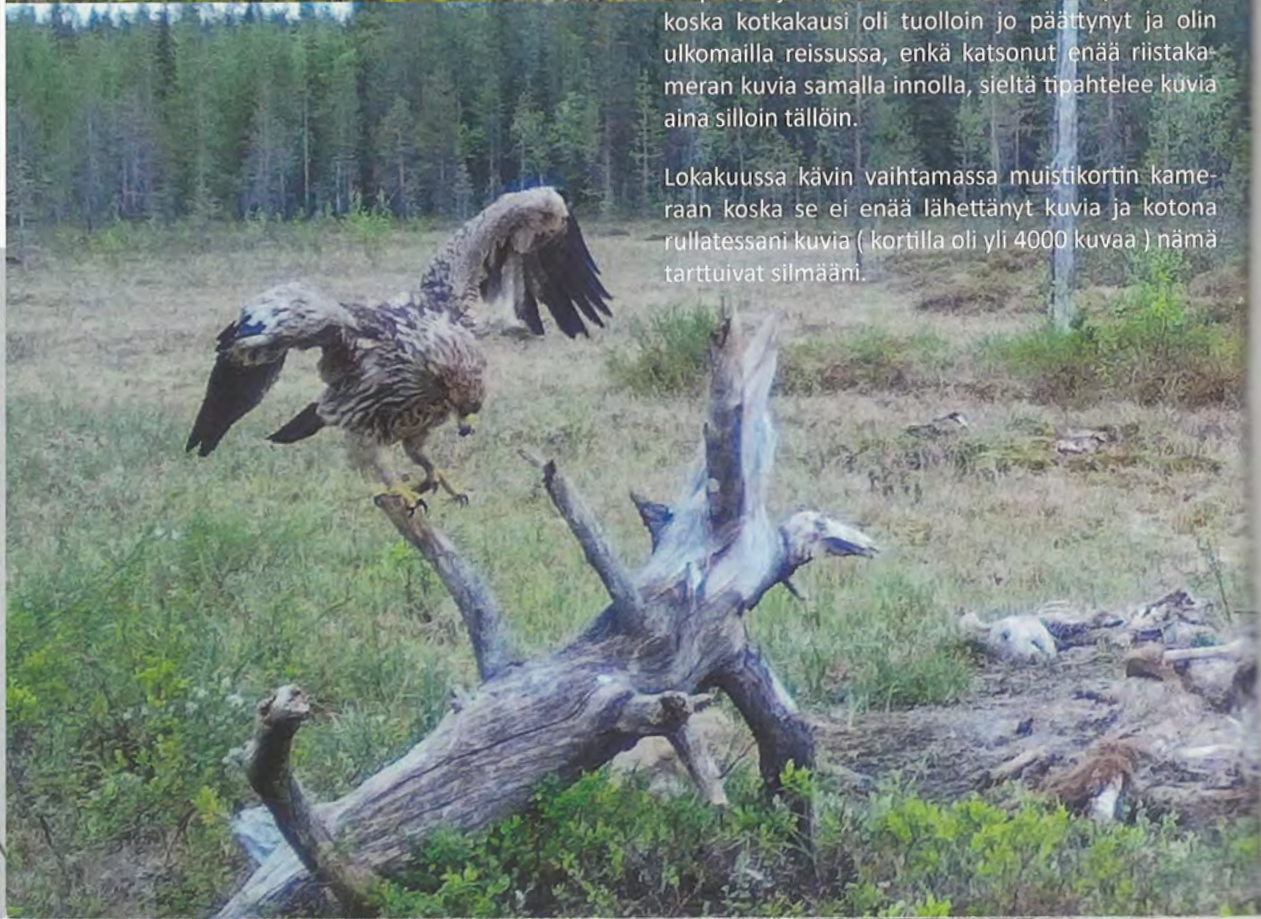

Kotkakuvauspaikallamme Kolarin Äkäslompolon Kiuaskeron lähellä vieraili tämännäköinen siivekäs.

Jari Peltomäki teki määrityksen keisarikotkaksi.

Kotka kävi 28.5.2018 noin klo 21.00 paikalla, riistakameran kuvassa oleva päivämäärä on väärä, oikea päivämäärä on katsottu sähköpostista, kuvien saapumisajasta. Havainto selvisi vasta myöhemmin koska kotkakausi oli tuolloin jo päättynyt ja olin ulkomailla reissussa, enkä katsonut enää riistakameran kuvia samalla innolla, sieltä tipahtelee kuvia aina silloin tällöin.

Lokakuussa kävin vaihtamassa muistikortin kameran koska se ei enää lähettänyt kuvia ja kotona rullatessani kuvia (kortilla oli yli 4000 kuvaa) nämä tarttuivat silmääni.

Kalliopääsky Rovaniemellä 30.9. -1.10.2018

Ismo Pyhtilä

Lintu lenteli Rovaniemen kirkon ympärillä ja välillä kävi kauempana. Aika paljon lenteli lähellä kirkkoa. Oli heti selvä pääsky. Haara-pääsky ja räystöpääsky sulkeutui nopeasti pois. Oletin törmäpääskyksi vaikka jotekin vaikutti oudolta ja otin kuvia linnusta. Heti kun aloin tietokoneella katselemaan kuvia, niin vahvistui ettei ole törmäpääsky ja Lars Svenssonin Lintuoppaan avulla määritin kalliopääskyksi ja hain paikallisessa whatsapp-ryhmässä vahvistusta määrittelykselle. Jonka jälkeen laitoin kuvan kanssa ilmoituksen tiiran havaintosivulle. Sen verran tummalta vaikutti, että afrikankalliopääsky sulkeutui sillä pois.

Lapin aluerariteettikomitean toiminta 2018

Jukka Simula

Lapin aluerariteettikomitean toiminnan tarkoitus on ylläpitää Lapin Lintutieteellisen Yhdistyksen havaintoarkiston tasoa. Tätä periaatetta toteutetaan mm. tarkistamalla kaikki yhdistyksen toimialueella tehdyt havainnot alueellisesti harvinaisista lajeista. ARK tarkistaa myös kaikki muuten poikkeukselliset havainnot. Esimerkiksi ns. fenologiaennätykset.

Kaikki havainnot valtakunnallisista harvinaisuuksista alistetaan BirdLife Suomen rariteettikomitean käsittelyyn. Kaikki ARK:n tai RK:n tarkastettaviin kuuluvat havainnot hyväksytään LLY:n arkistoon ja osaksi lintutiedettä vasta asianmukaisen käsittelyn jälkeen.

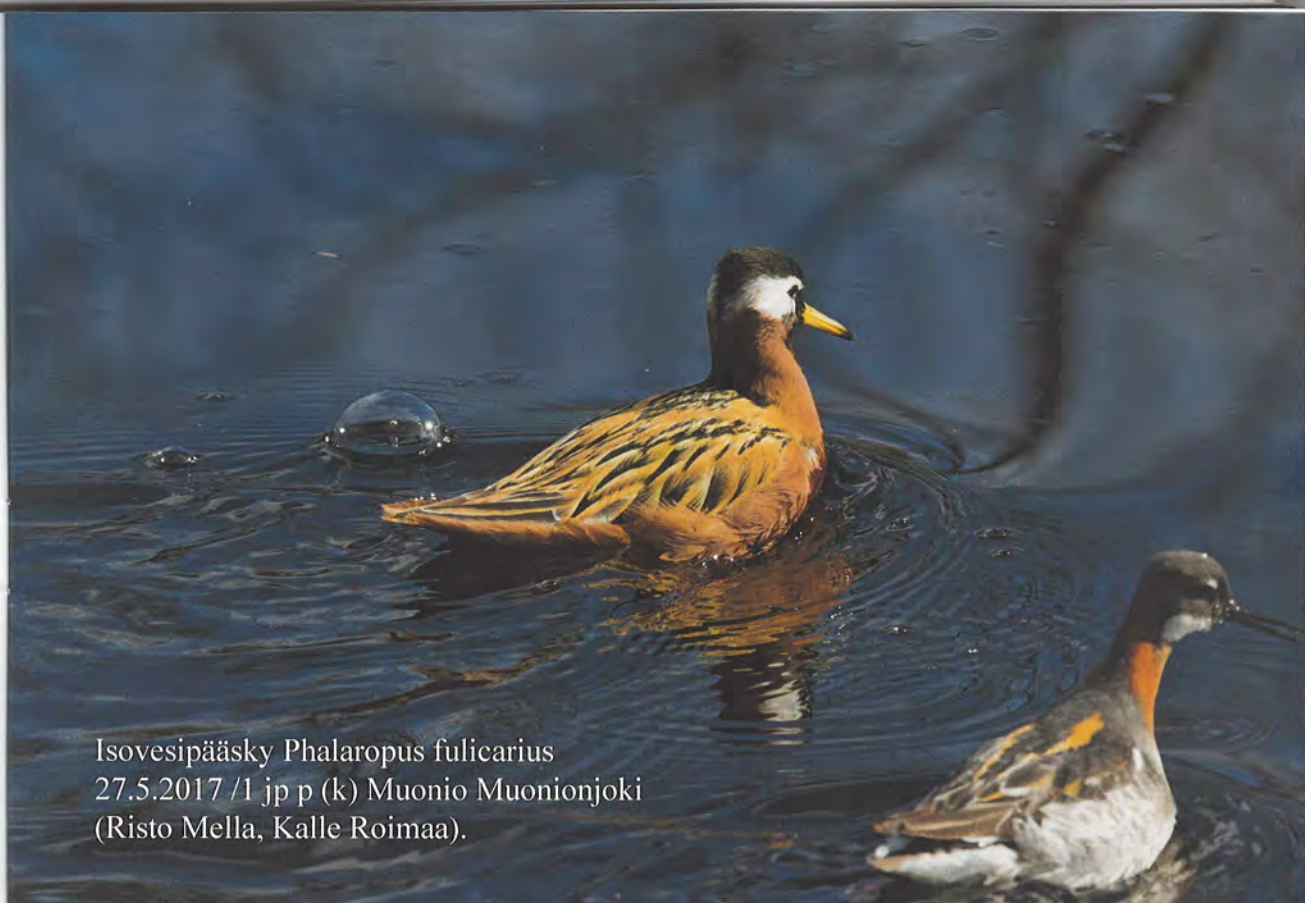
Vuoden 2018 aikana Lapin ARK piti 2 kokousta, joissa käsiteltiin yhteensä 53 havaintoa. Vuoden 2017 havainnot saatiin kaikki tarkistettua, 2018 osalta monien havaintojen käsittely on vielä kesken.

Lisäksi on tarkistettu jonkin verran vuosien varrella käsittelemättä jääneitä, vanhempia havaintoja.

Vuoden 2017 harvinaisimmat ARK:n hyväksymät havainnot oli Inarissa havaittu nummikirvinen ja Rovaniemen Kuusiselältä aroktkabongauksen sivutuotteena löytynyt laulava keltahemppo. Molemmat lajit havaittiin LLY:n alueella vasta toista kertaa. Vuosi 2018 jäi mieleen erityisesti kesäisestä punakottaraisvaelluksesta. Hyväksyttyjä havaintoja tehtiin peräti viisi! Vuoden vähälukuisin laji oli Inarin Mellanaavalla rengastajien verkkoon eksynyt luhtakerttunen. Vasta toinen hyväksytty havainto LLY:n alueelta.

Punakottaraisesta saatiin vuoden 2018 aikana yhteensä 5 havaintoa. Kuvassa Muonion punakottarainen ©Illi-Pekka Karlin

Isovesipääsky *Phalaropus fulicarius*
27.5.2017 /1 jp p (k) Muonio Muonionjoki
(Risto Mella, Kalle Roimaa).

Lapin aluerariteettikomitean kokous 10.2.2018

Kokouksessa käsiteltiin 22 havaintoa, ja tarkastettavien lajien ja alalajien luetteloon lisättiin viisi lajia ja kaksi alalajia.

Hyväksytyt havainnot luonnonvaraisiksi tulkituista linnuista

Jalohaikara *Egretta alba* 6.6.2016 1 p (k) Kemijärvi Kelloniemi (Kalervo Kaisanlahti). 8.–15.7.2017 1 p Sodankylä Unari (Paula Karjula ym.).

Harmaahaikara *Ardea cinerea* 25.11.2017 1 kiert (k) Pello Konttajärvi (Jussi Sihvo, Isidor Sihvo, Paavo Niva, Karri Niva, Unto Salmijärvi), tarkastettu myöhäisyyden vuoksi.

Nokikana *Fulica atra* 19.11.2017 1 p (k) Enontekiö Peltovuoma (Markus Peltovuoma), tarkastettu myöhäisyyden vuoksi.

Merisirri *Calidris maritima* 22.2.2017 1 kuollut (k) Sodankylä Kurkiaapa (Erkki Kanerva).

Rantakurvi *Xenus cinereus* 6.6.2017 1 Än p (k), havainto salattu.

Metsäviklo *Tringa ochropus* 26.9.2017 1 än nous Posio Riisitunturi (Juho Salo), tarkastettu myöhäisyyden vuoksi.

Heinäkurppa *Gallinago media* 6.9.2012 1 p (k) Rovaniemi Saarenkylä (Jarno Luiro).

Leveäpyrstökihu *Stercorarius pomarinus* 22.6.2017 1 +2kv N Inari Rahajärvenkaita (Tero Kotajärvi).

Turturikyyhky *Streptopelia turtur* 22.–23.10.2017 1 p (k) Muonio Ylimuonio, Nulusniemi (Ulla Kunnari).

Tervapääsky Apus apus 14.10.2017 1 E
Savukoski Maskaselkä (Teuvo Hietajärvi),
tarkastettu myöhäisyyden vuoksi.

Nummikirvinen Anthus campestris
30.5.2017 1 p (k) Inari kk, satama (Juhani
Honkola, Mauri Sydänmetsä).

Sepelrastas Turdus torquatus 8.4.2017 1 k
Inari Hammastunturin erämaa (Mikko Tan-
hua), tarkastettu aikaisuuden vuoksi.

Lehtokerttu Sylvia borin 23.10.–
15.11.2017 1 p (k) Rovaniemi keskusta,
Pohjanhovin puisto (Olli-Pekka Karlin
ym.), tarkastettu myöhäisyyden vuoksi.

Taigauunilintu Phylloscopus inornatus
11.9.2015 1 ä Kemijärvi keskusta, Ahven-
salmi (Pirkka Aalto). 13.9.2015 1 än Ke-
mijärvi keskusta, Taiteilijanniemi (Pirkka
Aalto). 7.9.2016 1 än Kemijärvi keskusta,
Seinälä (Pirkka Aalto). Taigauunilintu
poistettiin tarkastettavien lajien listalta
vuoden 2017 alusta.

Keltahempko Serinus serinus 9.6.–
12.7.2017 1 k Än p (k) Rovaniemi Kuu-
siselän kaatopaikka (Pirkka Aalto, Mikko
Lantto ym.).

Peltosirkku Emberiza hortulana 2.5.2017 1
k p Pello Jarhoinen, Kiurunniemi (Maija ja
Petri Kraft). 17.5.2017 1 k p (k) SAL Saija
(Oili ja Tarmo Kylli).

Pajusirkku Emberiza schoeniclus 10.–
17.11.2017 1 k p (k) Utsjoki Pulmankijärvi
(Inger-Mari Aikio), tarkastettu myöhäisyy-
den vuoksi.

Pajusirkku ©Inger-Mari Aikio

Merisirri *Calidris maritima*

8.2.2018 1 p (k) Muonio Toras-Sieppi (Jouko Lehtonen).

Lapin aluerariteettikomitean kokous 4.10.2018

Kokouksessa käsiteltiin 31 havaintoa ja kolmen käsittely lykättiin myöhempään ajankohtaan.

Hyväksytyt havainnot luonnonvaraisiksi tulkituista linnuista

Lumihanhi *Anser caerulescens*

29.4.2018 2 p Sodankylä Vajunen (Marja-Leena Holappa, Kauko Pääkkölä, Riitta Virtanen).

Viiriäinen *Coturnix coturnix*

1.–19.7.2018 1 Än reng (k) Kolari Kallioniemi / Pello Tervaoja (Timo Böhme, Leena Törnqvist ym.).

Kaulushaikara *Botaurus stellaris*

10.5.2018 1 nous (k) Sodankylä Lismanaapa (Markus Kaihua ym.).

Jalohaikara *Egretta alba*

10.7.2017 1 N Rovaniemi Porokari (Seppo Hämeenniemi).

Kiljukotka / arokotka *Aquila clanga / Aquila nipalensis*

18.5.2018 1 m S Inari Ivalo, Mellanaapa (Roope Ruokonen).

Lampiviklo *Tringa stagnatilis*

25.5.2012 1 p Rovaniemi Niskanperä (Leena Muotka, Jukka ja Taina Siltanen). 26.5.2018 1 p (k) Inari Ivalo, Salmenranta (Ritva ja Juhani Honkola ym.). 23.7.2018 1 än nous Rovaniemi Vikajärvi (Kalle Lindeman).

Pikkuruokki *Alle alle*

10.2.2018 1 tp p (k) Kittilä Kaukonen (Jouni Sepälä).

Luotokirvinen *Anthus petrosus*

8.4.2018 1 p (k) Kemijärvi Joutsijärvi, Käsmänjoki (Kalervo Kaisanlahti).

Pikkulokki / ruusulokki / pikkukajava / kuusilokki / naurulokki *Hydrocoloeus minutus* / *Rhodostethia rosea* / *Rissa tridactyla* / *Larus philadelphia* / *Larus ridibundus*

29.1.2018 1 S-W Sodankylä Lokka (Tommi Jyly), tarkastettu aikaisuuden vuoksi.

Kalalokki *Larus canus*

14.3.2016 1 p Kolari Iso-Ylläs (Jarmo Santala), tarkastettu aikaisuuden vuoksi.

Lyhytvarvaskiuru *Calandrella brachydactyla*

8.5.2018 1 p (k) Enontekiö Pousu, Patajorma (Anneli Kiiskinen).

Kiuru *Alauda arvensis*

9.–14.2.2018 1 än p (k) Rovaniemi Vennivaara (Jukka Simula ym.), tarkastettu aikaisuuden vuoksi.

Joutsijärvellä käveli hangella kirvinen joka osottautui luotokirviseksi ©Kalervo Kaisanlahti

Mustaleppälintu *Phoenicurus ochruros*

20.4.2018 /1 än p (k) Rovaniemi Valajaskoski (Antti Ruonakoski).

Sepeltasku *Saxicola maurus*

2.-3.5.2010 1/ p Rovaniemi Niskanperä (Esko ja Paula Nevala ym.).

Luhtakerttunen *Acrocephalus palustris*

14.8.2018 1 lkv reng (k) Inari Ivalo, Mellanaapa (Ina Tirri, Jessica Jyränkö, Olli Osmonen, Jan-Erik Tanhua).

Luhtakerttunen ©Ina Tirri

Luhtakerttunen ©Olli Osmonen

Port Payé
Finlande
901530
Posti Oy

1003502

Pensaskerttu *Sylvia communis*

14.5.2018 1/ Än p (k, v) Rovaniemi Kivitaipale (Antti Ruonakoski, Anette Simola), tarkastettu aikaisuuden vuoksi.

Tiltaltti *Phylloscopus collybita*

31.3.2018 1 Ä Rovaniemi Vikajärvi (Sari Koski), tarkastettu aikaisuuden vuoksi.

Pikkusieppo *Ficedula parva*

15.5.2018 1/ Än p (ä) Rovaniemi Kulmunkivaara (Antti Ruonakoski, Anette Simola ym.), tarkastettu aikaisuuden vuoksi.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus*

1.6.2018 1 Än p Kolari Äkäslompolo, Kesänkijärvi (Maija-Leena Setälä).

Punakottarainen *Pastor roseus*

3.–5.6.2018 1 p (k) Ylitornio Taroniemi (Pentti Marjeta, Vesa Pakisjärvi). **10.–11.6.2018** 1 p (k) Rovaniemi Niskanperä (Pekka Niska, Jukka Jokimäki ym.). **13.–14.6.2018** 1 p (k) Sodankylä Siurunmaa (Juha Honkala, Leena Tuomivaara ym.). **14.6.–3.7.2018** 1 p (k) Muonio Puthaanranta (Virkuset ym.). **14.–15.7.2018** 1 p Ylitornio Pekanpää (Jarmo ja Sirpa Saarela ym.).

